

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

A Tisza-tó (HUHN20003) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen

2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner

E-BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Dr. Müller Zoltán

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Kiss Béla

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Juhász Krisztina

Dr. Forgács Zoltán

Molnár Géza

Dr. Harka Ákos

Mizsei Edvárd

Dr. Gulyás Gergely

Dr. Juhász Péter

Dr. Sum Szabolcs

Sallai R. Benedek

Dobrosi Dénes

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2014

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv	5
1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név.....	6
1.2. Azonosító kód.....	6
1.3. Kiterjedés.....	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	6
1.5. Érintett települések	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	7
1.7. Tervezési és egyéb előírások	7
2. Veszélyeztető tényezők	11
3. Kezelési feladatok meghatározása	13
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	13
3.2. Kezelési javaslatok	13
3.2.1.Élőhelyek kezelése.....	13
3.2.2.Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	57
3.2.3.Fajvédelmi intézkedések.....	59
3.2.4.Kutatás, monitorozás	59
3.2.5.Mellékletek	60
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	61
3.3.1.Agrártámogatások	61
3.3.2.Pályázatok	65
3.3.3.Egyéb	65
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	65
3.4.1.Felhasznált kommunikációs eszközök.....	65
3.4.2.A kommunikáció címzettjei.....	66
3.4.3.Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	67
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	72
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	73
1.1. Környezeti adottságok	73
1.1.1.Éghajlati adottságok.....	73
1.1.2.Vízrajzi adottságok	73
1.1.3.Talajtani adottságok.....	76
1.2. Természeti adottságok	76
1.2.1.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	83
1.2.2.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	86
1.2.3.A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	86
1.2.4.A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	113
1.3. Területhasználat.....	113
1.3.1.Művelési ág szerinti megoszlás	113
1.3.2.Tulajdoni viszonyok	114
1.3.3.Területhasználat és kezelés	114
2. Felhasznált irodalom	127
3. Térképek	131

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Tisza-tó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
-------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20003
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	17830,37 ha
--------------------------------	-------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

3150 - Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel
91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

1.4.2. Jelölő fajok

- Halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)
- Magyar bucó (*Zingel zingel*)
- Vágó csík (*Cobitis taenia*)
- Széles durbins (Gymnocephalus *baloni*)
- Selymes durbins (*Gymnocephalus schraetzer*)
- Szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
- Garda (*Pelecus cultratus*)
- Balin (*Aspius aspius*)
- Lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*)
- Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)
- Tompa folyamkagyló (*Unio crassus*)
- Kis lemezcsiga (*Anisus vorticulus*)
- Mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- Vidra (*Lutra lutra*)
- Tavi denevér (*Myotis dasycneme*)
- Hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*)
- Csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*)

1.5. Érintett települések

Borsod-Abaúj-Zemplén megye: Ároktő, Négyes, Tiszabábolna, Tiszadorogma, Tiszavalk.
Hajdú-Bihar megye: Egyek, Tiszacsege.

Jász-Nagykun-Szolnok megye: Abádszalók, Tiszabura, Tiszaderzs, Tiszafüred.
Heves megye: Kisköre, Poroszló, Sarud, Tiszanána, Újlőrincfalva.

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Egyéb érintett Natura 2000 terület: A terület 17829,4 ha-on átfed a Hortobágy Különleges madárvédelmi területtel (HUHN10002)

A tervezési terület az Országos ökológiai hálózat magterület (92%) és ökológiai folyosó (8%) övezetének része.

- A tervezési területből 171,9 ha a Tiszadorogmai Göbe-erdő TT (teljes terület: 171,9 ha) része (78/2007. (X.18.) KvVM rendelet a Tiszadorogmai Göbe-erdő természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról).

- A terület egy része (7646,6 ha) a Hortobágyi Nemzeti Park része (teljes terület: 68616,3 ha) (131/2007. (XII.27.) KvVM rendelet a Hortobágyi Nemzeti Park védettségének fenntartásáról)

- A terület egy része (677,4 ha) a Borsodi Mezőség TK része (teljes terület: 18402,7 ha) (9/1989. (VIII.24.) KvVM rendelet a Borsodi mezőség Tájvédelmi Körzet létrehozásáról)

Ramsari terület: 2436/1980. OKtH számú közlemény 8. pontja, majd annak bővítése 1997-ben, és 2008-ban. Kiterjedése: 32.037 ha.

Nemzetközi nyilvántartási sorszáma: 189.

1979. 04. 11-én, 23.121 ha területtel vették fel a jegyzékbe, ami 2008-as bejegyzéssel bővült a fenti terület nagyságra. 4 elkülönült terület egységből áll, melyek közül az egyik a Tisza-tó védett része.

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
„Ex lege”láp	HNL003	Füredi-morotva	30,92 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lege”láp	HNL002	Nagyfa-dűlői-Holt-Tisza	94,1 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lege”láp	HNL001	Herep	31,88 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről
„Ex lege”láp	HNL004	Csegei-Nagy-morotva	164,17 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

- Hortobágyi Nemzeti Park természetvédelmi kezelési tervének szakmai anyaga 2008-ban került kidolgozásra (jogszabályban még nem került kihirdetésre).

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat közgyűlésének 13/2010. (IX.17.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar megye területrendezési tervéről
- Egyek Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testületének 23/2010. (VIII. 26.) rendeletével módosított Helyi Építési Szabályzat egységes szerkezetben
- Tiszacsege Város Önkormányzat Képviselő-testületének 10/2009. (VIII. 27.) rendeletével módosított Helyi Építési Szabályzat egységes szerkezetben
- Borsod-Abaúj-Zemplén megyei önkormányzat 10/2009. (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei területrendezési terv szabályairól
- Négyes szabályozási terve és Helyi Építési Szabályzat – 3/2006. (I. 28.) önkormányzati rendelet
- Tiszababolna Község Önkormányzata Képviselő Testületének 12/2005. (IX. 1.) rendelete rendelete a Helyi Építési Szabályzatról és a Szabályozási Tervek elfogadásáról
- Tiszavalk szabályozási terve és Helyi Építési Szabályzat – 13/2005. (VIII. 25.) önkormányzati rendelet
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés 18/2004. (XI.9.) rendelete a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területrendezési Tervről
- Abádszalók helyi építési szabályzat és szabályozási terv – 19/2012. (XI. 30.) rendelet
- Tiszabura Község Önkormányzat Képviselő Testületének 7/2006. (IX. 18.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról
- Tiszaderzs Község Önkormányzat Képviselő Testületének 6/2005. (X.7.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról
- Tiszafüred Város Önkormányzata Képviselő-testületének 10/2012. (I.30.) rendelete a helyi építési szabályzat módosításáról
- Heves Megyei Közgyűlés 12/2005. (IV.29.) rendelete Heves Megye Területrendezési tervéről
- Kisköre Város Önkormányzata Képviselő-testületének 12/2009. (XI.26.) rendelete Kisköre Város Helyi Építési Szabályzatának és Szabályozási Tervének módosításáról
- Poroszló Nagyközség Önkormányzat Képviselőtestületének 18/2004. (IX.03.) rendelete a Helyi Építési Szabályzatról
- Sarud Község Önkormányzatának 8/2000. (III.30.) rendelete a Helyi Építési szabályzat módosításáról.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Körzeti erdőtervek:

- Tiszafüredi erdészeti tervezési körzet második erdőterve (**érvényes:** 2006.01.01 - 2015.12.31.) törzskönyvi szám: 20/2006, kelt: 2006. november 21.
- Tiszacsegei erdészeti tervezési körzet második erdőterve (**érvényes:** 2006.01.01 - 2015.12.31.) törzskönyvi szám: 18/2006, kelt: 2007. február 15.
- Kiskörei erdészeti tervezési körzet második erdőterve (**érvényes:** 2008.01.01 – 2017.12.31.) törzskönyvi szám: 16/2008, kelt: 2009. január 31.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/3. Hajdú-bihari apróvadás körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

II/4. Tiszamenti átmeneti körzet vadgazdálkodási terve. **Érvényes:** 2014-ig. (Országos Vadgazdálkodási Adattár.)

Fauna Zrt., Füzesabony (vadgazdálkodási egység kódszáma: 10-703600-3-3-3) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Heves Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Hubertus Vadásztársaság, Abádszalók (vadgazdálkodási egység kódszáma: 16-752510-3-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Tiszamenti Földtulajdonosi Vadászati Közösség, Tizzaszentimre (vadgazdálkodási egység kódszáma: 16-752420-1-3-0) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Tiszafüredi Földtulajdonosi Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 16-752110-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Tiszacsegei Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-902010-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Sólyom Vadásztársaság, Egyek (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-902110-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Poroszlói Társult Vadászati Jogközösség (vadgazdálkodási egység kódszáma: 10-703710-1-3-0) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Heves Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Tiszanánai Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 10-705010-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Heves Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Kiskörei Fekete István Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 10-704910-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. **Érvényes:** 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Heves Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

- *Tisza-tó* (víztérkód:000717), Halgazdálkodási hasznosító: Tisza-tavi Sporthorgász Közhasznú Nonprofit Kft.

1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek

Nagykunság alegység (2-18) vízgyűjtő-gazdálkodási terve. - Elfogadás dátuma: 2010.08.01. Közreadta: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2009. szeptember. Várható felülvizsgálat éve: 2015
Hevesi-sík alegység (2-9) vízgyűjtő-gazdálkodási terve. - Elfogadás dátuma: 2010.08.01. Közreadta: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2009. szeptember. Várható felülvizsgálat éve: 2015

1.7.7. Egyéb tervek

- Tisza térség területrendezési tanulmányterve: elkészítését a Tisza-völgy árvízi biztonságának növelését, valamint az érintett térség terület és vidékfejlesztését szolgáló programról szóló 1107/2003. (XI.5.) Korm. határozat írta elő. A dokumentációt a VÁTI Kht. Készítette 2005-ben.

A hatályos jogszabályok szerint a Tisza-térség nem tartozik a kiemelt térségek körébe, így területére csak területrendezési tanulmánytervet lehet készíteni, amelyben foglaltak ajánlásként vehetők csak figyelembe a helyi önkormányzatok terület-, illetve településrendezési terveiben. Az előbbieket alapján e Tanulmányterv területhasználatra vonatkozó egyes javaslatok akkor válnak kötelező érvényűvé a megyei és a települési önkormányzatok számára, ha visszavezetésre kerülnek az

Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvénybe és a megyei területrendezési tervekbe.

- Tisza-tó térség területfejlesztési koncepciója – Tisza-tó Térségi Fejlesztési Tanács 90/2005. (07.21.) határozata alapján készült. A területfejlesztési koncepciót a VÁTI Kht. Készítette 2005-ben. Az intézkedések rövid (2005-2006), közép (2007-2013) és hosszú (2013-) távra, valamint területileg egyrészt a Tisza-tó térség teljes területére, másrészt a part-menti településekre kerültek kidolgozásra.

- Tisza-tavi Kiemelt Üdülőkörzet Területfejlesztési Program (2006-2001 között készült).

A jövőkép elérése érdekében a Tisza-tó térségében négy átfogó cél, hat stratégiai cél és összesen 15 közvetlen cél megfogalmazására került sor, melyek eléréséhez szükséges intézkedések is megfogalmazásra kerültek.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
B02.02	Nevelő vágások és egyéb tisztítások	L	0,003	nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): A vizsgált térség sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) állományainak egy része erdősáv mentén található. Fontos annak biztosítása, hogy e sziki kocsord termőhelyeket ne sértse semmilyen erdészeti beavatkozás.
B02.04	lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása	L	2	tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>), hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>) és csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>): nappali búvóhelyek szűnnek meg, illetve a táplálékbazis is romolhat a xilofág rovarfajok számának csökkenésével.
B07	egyéb erdészeti tevékenység	M	3	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*): minden erdészeti tevékenység ide tartozik, amely nem a természetvédelmi célokkal összehangoltan történik
B02.01.02.	erdő felújítás idegenhonos fajokkal	M	4,5	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*): jelentős veszélyeztető tényező, amikor a faállományt idegenhonos fajokra cserélik
				tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>): az idegenhonos fafajú erdők búvóhelyszegény környezetet produkálnak.
				hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>): a tájidegen fás kultúrák nem biztosítják azt a változatos rovarfauna-összetételt, ami a faj számára szükséges lenne.
D01.01	Ösvények, burkolatlan utak, bicikliutak	L	0,003	csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>): amennyiben az erdőfelújítások során az őshonos fafajok száma és azok területaránya csökken, úgy ez az élőhely, s ezen belül különösen a táplálkozóterület jelentős mértékű romlását eredményezi.
				nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): A vizsgált élőhely jelentős része voltaképpen egy keskeny gátszakasz, melynek tetején burkolatlan út halad. Az itt közlekedő gépjárművek kerekei helyenként letaposják a sziki kocsordokat, illetve azok tövét a szegélyeken talajszárazsággal telítik. Mindez egyrészt károsítja a növényzet eredeti struktúráját (elősegítve ezzel a gyepek felnyílását, és a tájidegen növényfajok, gyomok megtelepedését), másrészt a gépjárművek kerekei által a talajra kifejtett nyomás eltömlítheti a lárvák járatait. Ezen kívül a burkolatlan úton közlekedő gépjárművek kerekei elpusztíthatják azokat a hernyókat is, melyek az adott útszakaszon vagy annak szélében tartózkodnak.
				tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>): a bebúvónyílások lezárásával a tanyahely megszűnik.
E06.02	épületrenoválás, újrakepítés	L	1	hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>): a mesterséges kivágítás vagy a bebúvó nyílások lezárása miatt a kölykezőhelyek megszűnhetnek.
				csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>): a berepülőnyílások lezárása, a sötétség megszüntetése, a kapaszkodófelületek lefóliázása, külső éjszakai reflektorfény a kölykezőhely alkalmatlanná tételét okozza.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	4	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*): nagyon jelentős probléma az idegenhonos fa- és cserjefajok jelenléte, mivel ezek minden alkalmas élőhelyet előzömlenek.
				nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): Az eredeti növényzeti struktúra romlását, valamint a gyepek, illetve a talaj károsodását előidéző folyamatok következtében a sziki kocsordos gyepek helyenként degradálódnak, és a lepkéfaj egyes élőhelyein inváziós növények, illetve gyomok terjedése tapasztalható. Az özönnövények elszaporodása elsősorban azért jelenthet veszélyt a <i>G. borelii</i> állományaira nézve, mert mindez szűkítheti a lepkéfaj természetes életterét, a fűfélék kiszorulásával romolhatnak a nőtény egyedek petézési lehetőségei, valamint mindez kedvezőtlen hatással lehet a tápnövény mennyiségére is.
J02.02.01	üledékkotrás, kitermelés	M	4	Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>) és apró fillérsziga (<i>Anisus vorticulus</i>): Vízkárelhárítási és mederrendezési célból a mederben végzett kotrási munkálatok károsítják az állományt, azáltal, hogy az üledékekkel együtt a kis mobilizált kagylók és csigák is eltávolításra kerülnek a mederből.
J02.05.05	törpe vízművek, duzzasztók	M	5	selymes durbincs (<i>Gymnocephalus schraetzer</i>): a duzzasztás következtében tovább szűkülnek az ívársz alkalmas kavicsos-sóderes mederszakaszok. Elegendő helyi szaporulat hiányában a populáció egyedszáma a kritikus szint alá csökkenhet
K02.01	fajösszetétel-változás, szukcesszió	L	0,003	nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii</i>): A sziki kocsordos gyepekben bekövetkező szukcessziós folyamatokat számos tényező előidézhetheti. A vizsgált térség szempontjából e tekintetben főként a cserjék intenzív terjedése említenendő, aminek következtében szűkül a gyepeket korábban jellemző sziki kocsordos növénytakarulás kiterjedése, illetve átalakul az eredeti vegetáció összetétele.

Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	M	10	Vidra (<i>Lutra lutra</i>): a különböző vegyületek a vízterbe kerülve a vidra táplálékbázisán keresztül kihatnak a terület vídráira, a biomagnifikáció miatt a kedvezőtlen hatások fokozottabban érvényesülhetnek a csúcsragadozónál
B02.04	lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása	L	2	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>): negatív hatással lehet a fajra a partról vízbe dőlő élő vagy holt faanyag eltávolítása, mivel ez a potenciális napozó helyek számának csökkenését okozhatja.
F02.03.	szabadidős halfogás	M	10	Vidra (<i>Lutra lutra</i>): emberi jelenlét zavaró hatásán, keresztül érvényesülő negatív hatás, elkerülő magatartást eredményez
G05.11	közüti ütközésből eredő sérülés vagy pusztulás	M	10	Vidra (<i>Lutra lutra</i>): sok vidra esik a közúti közlekedés áldozatául, elsősorban a revírt kereső, kóborló fiatal állatok közül
J02.12	vízi és part vegetáció kezelése csatornázási célból	M	10	Vidra (<i>Lutra lutra</i>): a vidra kedveli a parti, partközeli vegetáció strukturális diverzitását, az ezt csökkentő munkálatok negatívan befolyásolhatják élőhelyét
J02.15	egyéb emberi hatásra változó áramlásviszonyok	H	30	balin (<i>Aspius aspius</i>): A tározó őszi vízszintcsökkentése alkalmával nagy kiterjedésű sekély vizek alakulnak ki, ahol a kinn maradó ivadékok részint a kiszáradás, részint a lefagyás veszélye fenyegeti.
				szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): a vízszint őszi csökkentésekor a kiszáradó tölcsögekben rekedő példányok pusztulásával veszteség éri a populációit. Ilyenkor rendszeresen károsodnak azok a kagylófajok is, amelyek nélkülözhetetlenek a szaporodáshoz
				vágó csik (<i>Cobitis taenia</i>): mivel a sekély vízű, iszapos aljzatú helyeket kedveli, és előszeretettel ássa be magát az üledékbe, más fajknál jobban veszélyezteteti az őszi vízszintcsökkentés, mert az állománynak jelentős hányada marad vissza a kiszáradó tölcsögekben
K02	természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok	H	<1	Lápi szitakötő (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>): A faj számára jelenleg alkalmas, holtmedrekben és medermaradványokban jellemzően kifejezetten nagy mennyiségű autochton, emerz mocsárinövényzetből, ill. hinárnövényzetből származó szervesanyag képződik. Az előrehaladó természetes szukcessziós folyamata, egyrészt a növényzet szerkezetében indukál kedvezőtlen változást a faj számára azáltal, ha a hínaras élőhelyfoltok teljesen beszűkülnek, ill. megszűnnek és közel 95-100%-os emerz mocsárinövényzet borítás alakul ki. Ezzel megszűnnek az imágók tipikus élő és tojásrakó helyeit jelentő szegélyek. Másrészt a szukcesszióval együtt járó feltöltődés miatt lecsökken az élőhelyek víztérfogata, minek következtében nagyobb a valószínűsége a nyári aszályos időszakban bekövetkező kiszáradásnak, ami az élőhelyet, az ismereteink szerint 2 éves lárvális fejlődésű faj számára ugyancsak alkalmatlanná teszi.
		L	1	Apró fillérsziga (<i>Anisus vorticulus</i>): Az emerz mocsárinövényzet túlzott elöretörésével és a hínaras foltok beszűkülésével, eltűnésével, valamint a feltöltődés következtében fellépő térfogatcsökkenés miatt egyre inkább valószínűsíthető nyári kiszáradással az élőhely fokozatosan alkalmatlanná válhat a faj számára.
K02.03	eutrofizáció (természetes)	H	20	balin (<i>Aspius aspius</i>): Az eutróf vizekben nyári hajnalokon fellépő oxigénhiány veszélyes a faj egyedeire nézve tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>): táplálkozóterületei hosszútávon csökkenhetnek, ha a tározó feltöltődési folyamata a kritikus értéket eléri, s ezzel együtt a lebegőhínarak teljesen elfednek a folyómeder kivételével a vízfelszínt.
K03.04	ragadozás (predáció)	L	2	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>): a mocsári teknős állományok további potenciális veszélyeztető tényezője a vidra által okozott predáció a juvenilis és kifejlett egyedek esetében, továbbá jelentős lehet a róka általi fészekpredáció csónkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>): a környező szállásokon a gyöngybagoly (<i>Tyto alba</i>) megtelepedése, vagy gyakori zsákmányszerző látogatása a kolónia szétszéledését, a szaporodás meghiúsulását okozhatja. Speciális bepötlőnyílás kialakításával a veszély kiküszöbölhető.
Kód	A területre kívülről ható veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
H01.05	diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt	L	1	Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>): A Tisza mentén található mezőgazdasági területekről beszivárgó, diffúz mezőgazdasági eredetű tápanyagterhelés jelent veszélyt a faj állományaira.
		M	<1	Apró fillérsziga (<i>Anisus vorticulus</i>): A csiga antropogén eredetű szennyezésekkel szemben szűkterűsü vízi szervezet, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület mentett oldali, kultúrtáji területein található holtmeder maradványok környezetében folytatott intenzív mezőgazdasági tevékenység következtében az élőhelyek szuboptimálissá válhatnak a csigafaj számára.
		M	<1	Lápi szitakötő (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>): Számtottató külső tápanyagforrás hatására rendszerint alkalmatlanná válik az élőhely a lápi szitakötő számára. A mezőgazdasági hasznosításból adódó kedvezőtlen hatások a mentett oldali élőhelyek esetében is tapasztalhatók, ugyanis a morotvák mellett található intenzív mezőgazdasági tevékenységből adódóan valószínűsíthetően diffúz terhelés éri a vizeket.

H=nagy, M=közepes, L=alacsony

2. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Tisza-tó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain találhatók.

A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása az erdőgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

Az erdőgazdálkodás tekintetében a természetközeli állapotú erdők fenntartása és a tájidegen erdők lecserélése, míg a vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a Tisza-meder és az árasztott területek jelenlegi állapotának megőrzése, esetleges javítása, a holtmedrek, vizes élőhelyek természetközeli hasznosítása szolgálja.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységek (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. A teljes területre vonatkozó általános kezelési javaslatok

- A Natura 2000 területen található mocsárrétek (6440) fennmaradásának érdekében a legeltetéses és kaszálósos gazdálkodási módok visszaállítása-fenntartása, feltételeinek megteremtése.
Az enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) és a keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91E0*, 91F0) fennmaradása érdekében a gazdasági rendeltetés felülvizsgálata és átminősítés védelmi célú erdővé.
- A *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) kiterjedésének növelése érdekében az idegenhonos inváziós fajokkal (zöld juhar /*Acer negundo*/, gyalogakác /*Amorpha fruticosa*/, amerikai kőris /*Fraxinus pennsylvanica*/) már becserjésedett-beerdősödött területek gyeppe való visszaalakítása.
- Amennyiben a gyeppe való alakítása nem járható, úgy az enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion*

albae) és a keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91E0* és 91F0) élőhelyek kiterjedésének növelése érdekében a becserjésedett területek természetszerű erdővé alakítása.

- Az enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) és a keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91E0*, 91F0) kiterjedésének növelése érdekében továbbá a tájidegen fafajokból álló állományok fajcseréje hazai fajokra.
- Ki kell dolgozni a tározótértől elkülönülő vízforgalmú holtmedrek kedvező ökológiai állapotban való megőrzésének stratégiáját. A jelenleg folyó, gyorsuló ütemű biotikus és abiotikus öregedés ellen konzervációs intézkedések kidolgozása és foganatosítása.
- A víztározó hidrológiai változatosságának mesterséges fenntartása, megőrzése a biológiai változatosság megőrzésének érdekében.
- A víztározó jelenlegi, nagyrészt műszaki szemléletű üzemrendjének (vízszintek, árasztási időtartam, árvizek kezelése) közelítése a természetes vízjáráshoz.
- A tavi denevér (*Myotis emarginatus*) állomány érdekében figyelemmel kell lenni arra, hogy mindig legyenek öreg, odvasodó fákat (is) tartalmazó erdőrészek.
- Az inváziós növények nagy kiterjedésű homogén állományainak visszaszorítása rendszeres kaszálással (főként a gyalogakácosok) ezen területek gyepeként történő megőrzése céljából, vagy ezen területek átalakítása természetszerű erdővé.

Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2.1.2. Kezelési egységek

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. „A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

„Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.”

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési, feladatokra, lehetőségekre is kitérünk.

A kezelési egységek lehatárolása során figyelembe vettük a Kiskörei-tározó (Tisza-tó) hasznosításának átértékeléséről és a fejlesztés javasolt fő irányairól szóló 2048/1993 (XI.18.) Kormány határozatot, mely azáltal, hogy meghatározta a Kiskörei-duzzasztómű maximális duzzasztási szintjeit (téli és nyári üzemvízszintekre lebontva), a hasznosítás általános prioritásait, ill. meghatározta a Tisza-tó zónabeosztásának alapjait a részegységek lehatárolásával és azon belül a hasznosítás prioritásainak megadásával meghatározta a Tisza-tó üzemeltetése szempontjából jelentős peremfeltételeket. Ezek a peremfeltételek az összes hasznosítás, így a természetvédelmi célú hasznosítás peremfeltételeit is megszabták, ill.máig megszabják. A fent hivatkozott kormányhatározatban a következő területi egységek és ezekhez rendelt hasznosítási prioritások jelennek meg:

Abádszalóki – öböl: a „hangos turizmus”, valamint a vízi sportok és vízi szórakozások, valamint a sporthorgászat igényeinek kielégítését szolgálja.

Sarudi – medence: a vízi turizmus, vízi közlekedés, sporthorgászat, valamint a vízi sportok – előtérbe helyezve az emberi erővel működtetett, de nem kizárva a gépi erővel működtetett eszközök használatát – igényeinek kiszolgálása.

Poroszlói – medence: elsősorban az öko- és horgász-turizmus igényeinek kiszolgálására irányul, figyelembe véve a medence természetvédelmi oltalmát. A kiscgéphajók közlekedése csak bizonyos feltételek esetén engedélyezett.

Tiszavalki – medence: a természetvédelem érdekeit hivatott szolgálni, jelentős korlátozásokkal, tiltásokkal.

A fenti területi egységek és a hozzájuk rendelt hasznosítási prioritások alapvetően körvonalazták a Tisza-tó elmúlt 20 éves tényleges hasznosítását, a hasznosításban érdekelt szervezetek mozgásterületét.

A kezelési egységek lehatárolása során figyelembe vettük a vízi közlekedés egyes belvízi utakon környezetvédelmi okokból való korlátozásáról és a korlátozás alá eső területeken kiadható üzemeltetési engedélyről szóló 30/2003. (III. 18.) Kormány rendelet előírásait, mely a Tisza-tó vonatkozásában is tartalmazza a vízi közlekedési jellegű természetvédelmi célú korlátozásokat. A természetvédelmi célú vízi közlekedési korlátozásokat, ill. ezek további fenntartását a kezelési egységek esetében kezelési javaslatnak tekintettük. Ebből következően külön kezelési egységbe kerültek a Tisza-tó azon élőhelyfoltjai, ill. területi egységei, melyekre egyébként teljesen azonos kezelési javaslatok vonatkoznak, de eltérő vízi közlekedési és látogatási korlátozások érvényesek rájuk és javasoltak a jövőben is. Ezt az indokolja, hogy a látogatási és közlekedési korlátozások a jelölő fajok és élőhelytípusok hosszú távú megőrzését szolgálják. Például a látogatási korlátozás együtt jár a horgászati hasznosítás és a hozzá kapcsolódó tevékenységek korlátozásával is.

A kezelési egységek lehatárolása során figyelembe vettük továbbá a a Tisza-tó fenntartható használatának szabálygyűjteményét, az un. Tisza-tavi Kódexet, mely a Tisza-tó kezelésében és hasznosításában valamilyen szinten érdekelt összes szervezet részvételével és egyetértésével született szabálygyűjtemény, mely tartalmazza a vonatkozó jogszabályokat, azok Tisza-tóra vonatkozó előírásait csakúgy, mint az íratlan, etikai szabályokat.

Fontos szempontnak tartottuk a vizes élőhelyeket magukban foglaló kezelési egységek lehatárolása esetében, hogy külön kezelési egységbe kerüljenek a Tisza-tó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területéhez tartozó mentett oldali holtmedrek és medermaradványok, melyekre

jellemző, hogy jelentős részük magántulajdonban van. Itt külön kezelési javaslatként tüntettük fel a tulajdonviszonyok rendezését, mert az elmúlt években volt már példa arra, hogy a jelenlegi tulajdonos szándékában állt egy adott holtmeder halászati-horgászati hasznosítása, sőt a terület horgászati hasznosítása el is indult. Amennyiben azonban a halak állománysűrűsége meghaladja a 150-200 kg/ha értéket, várhatóan kedvezőtlenül befolyásolja az élőhely természetvédelmi értékeit, például a jelölő közösségi jelentőségű *Leucorrhinia pectoralis* és az előforduló közösségi jelentőségű *Leucorrhinia caudalis* állományát. Mivel ezen vízterek egy része nem is nyilvántartott halászati víztér, ezért megnyugtató megoldást az állami tulajdonba kerülésük jelentene.

Ugyancsak fontos szempontként értékeltük, hogy kezelési egység szintjén is különüljenek el a hullámtéri, de magához a tározóterhez a jelenleg érvényben lévő maximális duzzasztási szintek esetén nem tartozó vizes élőhelyek (holtmedrek, medermaradványok, kubikgödrök, stb), hiszen ezek aktuális kezelése is eltér a tározóter részét képező vizes élőhelyektől, gondoljunk csak a nyári üzemvízszintről téli üzemvízszintre történő átállásra minden évben, mely a tározóterhez tartozó vízterek esetében több mint 1 méteres vízszintcsökkentést jelent.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: a Natura 2000 területen belül található *agrár élőhelyek*, főleg szántók (1184 ha). Ide tartozik a belvizes szántókon megjelenő pionír iszapvegetáció is (I1,3130). Ez utóbbi élőhely csak szántóföldekről került elő, kiterjedése mintegy 8,4 ha. Az agrár élőhelyek a Natura 2000 terület É-i részén jellemzőek, Tiszacsege, Egyek és Tiszadorogma külterületén, ahol nagyobb a mentett oldali területek aránya. A közösségi jelentőségű élőhely is ezeknek a községeknek a határában került elő, kisebb foltokban.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), fiatal parlag és ugar (T10), évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2), vetett gyepek, füves sportpályák (T5), extenzív szántók (T6), nedves felszínek természetes pionír növényzete (I1)
- Natura 2000 élőhelyek: oligo-mezotróf állóvizek *Littorelletea uniflorae* és/vagy *Isoetes macrospora* vegetációval (3130)

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről rendelkezéseit szükséges figyelembe venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett (SZ26).
- Mezőgazdasági földterület első erdősítése (SZ56). (Magyarázat: lásd az „Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat” pontban).
- Szántó füves élőhellyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását (SZ54). (Magyarázat: lásd az „Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok” pontban).

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

A magasabb fekvésű mentett oldali szántók egy részén javasoljuk keményfás ligeterdők telepítését (Magyarázat: lásd az „Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat” pontban).

A hullámtéri, ill. alacsonyabban fekvő mentett oldali szántók esetében javasoljuk a szántók egy részének gyeppé alakítását. A gyeplétesítés célállománya: 6440 kódú „Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei”, melynek jellemző fajai az *Iris pseudacorus*, *Poa trivialis*, *Lysimachia vulgaris*, *Stellaria media*, *Rumex thyrsiflorus*, *Vicia cracca*, *Potentilla anserina*, *Solidago gigantea*, *Valerianella locusta*, *Lysimachia nummularia*, *Ranunculus auricomus*, *Thalictrum lucidum*, *Veronica chamaedrys*, *Carex hirta*, *Lamium album*, *Vicia pannonica*, *Carex melanostachya*, ***Cnidium dubium***, *Hierochloë odorata*, *Scutellaria hastifolia*..

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A magasabb fekvésű mentett oldali szántók egy részén javasoljuk keményfás ligeterdők telepítését. A mentett oldali szántók erdősítésének nincs árvízvédelmi vonatkozása, hiszen a hullámtér érdekességét, a nagyvízi meder vízszállító képességét nem befolyásolja. Az erdölétesítés célállománya tölgy-kőris-szil ligeterdők, melyek természetes elegyarányában a kocsányos tölgy 40-60 %-ban, a magyar kőris 30-40 %-ban, az elegyfajok 20-30 %-ban vannak jelen. Természetes elegyfajai a mezei juhar, a mezei szil, a vénic szil, a gyertyán, a vadkörte, a madárcseresznye, a fekete és fehér nyár és a fehér fűz. Cserjéi a veresgyűrű som, az egybibés galagonya, a kányabangita, a kutyabenge és a tatár juhar, a kíváncsú cserjeborítás 30-50 %. A célállomány erdészeti meghatározása: KST-K – kőrises-kocsányos tölgyes.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gyep és erdő létesítés esetén a művelési ág módosítását is javasoljuk elindítani..

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Az oligo-mezotróf állóvizek *Littorelletea uniflorae* és/vagy *Isoeto-Nanojuncetea* vegetációval (3130) kizárólag szántó művelési ágú területekről került elő a Natura 2000 területen. Ennek következtében a szántókon esetenként megjelenő élőhely potenciális termőhelye a szántóterület. Ebből következően a „szántó” művelési ág jelenlétét indokoltnak látjuk a Natura 2000 területen, hiszen e nélkül nagy valószínűséggel a Tisza-tó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területéről hiányozna a fenti, 3130 kóddal jelölt közösségi jelentőségű élőhelytípus.

A vegyszeres gyomirtás mellőzése közvetlen feltétele a törpekákás iszapnövényzet megmaradásának. Vélhetően degradált, fajszegény formában évről-évre ismételt totális gyomirtás mellett is kifejlődik az élőhely, ugyanakkor a közösségi jelentőségű élőhely fennmaradásának és természetvédelmi helyzetének további romlása megakadályozásának javasolt eszköze a vegyszeres gyomirtás mellőzése. A keményfás ligeterdő, mint közösségi jelentőségű élőhely aránya rendkívül alacsony a Natura 2000 területen, az élőhelyre jellemző állományalkotó fa- és cserjefajok más élőhelyeken is alacsony borítással vannak jelen, emiatt gátoltak az ártéri erdőkre jellemző alapvető vegetációdinamikai folyamatok. Emiatt teszünk javaslatot erdőállományok létrehozására szántók helyén.

A Tisza-tó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen a jelenlegi állapotban csak igen kis arányban vannak jelen jó ökológiai állapotú természet szerű gyeptársulások. Ennek egyik oka az inváziós cserje és fafajok terjedése, a másik oka pedig az állattenyésztés térszűkítéséből következő kezelés (kaszálás és legeltetés) hiánya. A terület adottságaiból következően alkalmas arra, hogy hullámtéri és az alacsonyabban fekvő mentett oldali ártéri szántókon 6440 kódú „Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei” élőhelytípus kerüljön kialakításra. Az így kialakításra kerülő élőhely több közösségi jelentőségű faj számára nyújthat alkalmas élőhelyet, így segítheti azok állományának gyarapítását a területen. Ezen fajok közé sorolható például a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*).

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: Idegenhonos fa- és cserjefajok uralta faállományok és cserjések, ill. őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos erdők (2228 ha). Jelentős részben inváziós fa- és/vagy cserjefajokkal spontán benőtt területek, melyek fenntartása élőhelyvédelmi szempontból nem kívánatos, mivel olyan területeket foglalnak el, amely potenciálisan magasabb természetességű vegetáció termőhelyei. Az esetek túlnyomó többségében ez a potenciális vegetáció a közelmúltban (évek, ill. évtizedek) még az aktuális vegetáció volt (6440, 6510). Meghatározó fajok a zöld juhar (*Acer negundo*) és az amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*). Ide soroltuk az elhanyagolt állapotban lévő szórványgyümölcsösöket (P7) és felhagyott fáslegelőket/fáskaszálókat (P45) is, mivel ezek a felhagyás óta főleg idegenhonos fa- és cserjefajokkal töltődtek be, így hasonló kezelést igényelnek, mint a kezelési egységbe tartozó többi élőhely. Az idegenhonos fa- és cserjefajok uralta faállományok és cserjések főként a Natura 2000 terület É-i részén jellemzőek, továbbá megtalálhatóak Tiszavalk és Tiszafüred külterületén, a Kis-Tisza mentén Újlőrincfalváig, az Óhalászi-Holt-Tisza mentén, az Óhalászi-szigeten, a Tisza jobb partján az Aranyosi-sziget vonalától a Cserőközi-Holt-Tisza déli végének vonaláig (158,5 tkm), valamint az Abádszalóki-medence ÉK-i és ÉNy-i részén.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), hagyományos fajtájú, extenzíven művelt gyümölcsösök (P7), fáslegelők, fáskaszalók, legelőerdők, gesztenyeligetek (P45)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 terület jelentős mértékben átfedésben van országos jelentőségű védett természeti területekkel. Érintett nemzeti park törzsterület (Hortobágyi Nemzeti Park) elsősorban a tározótérben. Továbbá a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet és a Tiszadorogmai Göbe-erdő Természetvédelmi Terület. Az eltérő védettségi kategóriák esetében eltérhetnek a kötelező előírások, így a kezelési egységen belül figyelembe kell venni, hogy az adott terület a Natura 2000 területen belül érintett-e egyéb természetvédelmi jogi védelem által.

Az országos jelentőségű védett természeti területeken az alábbi „b)” pontban felsorolt önkéntesen vállalható előírások egy része a *kötelezően betartandó előírás-javaslatok* ponthoz „a)” tartozik. Javasoljuk, hogy ilyen esetben a természetvédelmi kezelővel minden beavatkozás és tevékenység esetén történjék előzetes egyeztetés.

Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről rendelkezéseit szükséges figyelembe venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyep) történő hasznosítása (E67)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására (E72)
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező (GY26)
- Élőhelyrekonstrukció (GY118). (Magyarázat: lásd az „Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok” pontban és a 3.2.2. fejezetben)

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységet alkotó élőhelyek átalakítását, rekonstrukcióját a tájidegen fa- és cserjefajok eltávolításával, majd ezek sarjainak, magoncainak a visszaszorításával javasoljuk megvalósítani. Előnyben kell részesíteni a mechanikai módszereket, nem látjuk szükségesnek a tuskófűrészes vegyszeres kezelést. Egyrészt az évről-évre tömegesen megjelenő magoncokat ezzel a módszerrel nem lehet visszaszorítani, másrészt hatékony vegyszermentes módszerek is kielégítő eredményt adnak. A magoncokat hatékonyan pusztító herbicides kezelés minden kétszikű fajt is elpusztít az inváziós fa- és cserjefajok magoncaival együtt, ezáltal minden alkalommal visszaveti a természetes regenerációs folyamatot, gátolja azt (a célállományokra vonatkozó javaslatot lásd a 3.2.2. fejezetben).

A javasolt élőhelyrekonstrukciós beavatkozások közül a mocsárrét jellegű gyep célállományú beavatkozások eredményeként kialakuló alacsony fekvésű gyepek hosszan tartó késő tavaszi-kora nyári árhullámok esetén kiváló ívóhelyet jelenthetnek a növényzetre ívó halfajoknak (pl.: pontyfélék családja). Ilyen ívási szempontból kedvező vízszintek kialakítására a természetes árhullámok elmaradása esetén a Kiskörei duzzasztási szint időleges megemelésével is lehetőség nyílna az üzemeltetésben érdekelt szervezetek közötti konszenzus esetében.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Szántó művelési ág esetén a művelési ág módosítását is javasoljuk elindítani a fahasználatok engedélyeztetésével párhuzamosan. A gyep művelési ágú területek és az erdő művelési ágú területek esetében művelési ág változás nem történik.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Az üzemtervezett erdők kivételével a kezelési egység területén jelenleg gazdálkodás nem folyik. Pontosan a gazdálkodás hiánya/elmaradása vezetett a kezelési egységbe tartozó területek jelenlegi állapotának kialakulásához. Jelen állapot élőhelyvédelmi szempontból kedvezőtlen. A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzéseinek megvalósulását nehezítik ezek az élőhelyek. Az inváziós fa- és cserjefajok magaszórásuk révén veszélyeztetik a magasabb természetességű szomszédos területeket is. A természetes, a természetközeli és a származékerdők esetében is kedvezőtlen a szomszédság.

A nedves gyepeket szintén veszélyezteti az inváziós fajok kolonizációja. A mocsarakat csak kisebb mértékben veszélyezteti a becserjésedés és a beerdősülés, elsősorban a szegélyeken.

A javaslatok megvalósulása esetén egyes fákkal, facsoportokkal tarkított ártéri rétek-legelők és fáslegelők jönnek létre. Ezek az élőhelyek a Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzéseinek megfelelnek, mivel gyeppkomponensük jelentős részben olyan közösségi jelentőségű élőhely lesz (folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei - 6440, Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) - 6510), amelyeknek természetvédelmi helyzetének javítása prioritás. A mezőgazdasági hasznosítás mértékének (elsősorban legeltetés) növelése is az élőhelyek hosszú távú fenntartását szolgálja. Továbbá a jelölő halfajok szempontjából kiemelt jelentőséggel bírna az élőhelyek létesítése azokon a nagyvizes időszakban víz alá kerülő vagy a tavaszi vízszintemeléssel elárasztható területeken, amelyek jelenleg gyalogakáccal (*Amorpha fruticosa*) vannak benőve, de gyepp művelési ágú területek és gyepterületekké visszaalakíthatók.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: a Natura 2000 terület természetszerű füves területei (374 ha): mocsárrét, rétsásos komplexek, magaskórósok, illetve olyan területek, amelyek a nagyvízi időszakban inkább mocsár jellegűek, de a kiszáradásuk után rét-legelőként kezelhetők. Ilyen terület az Ároktő külterületén található Alsó-rét, valamint a Tiszabábolna és Tiszadorogma külterületén lévő Telekes. Továbbá ide tartoznak a töltések gyepterületei és jellegtelen gyepek is.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: üde és nedves cserjések (P2a), ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet (D6), mocsárrét (D34), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC)
- Natura 2000 élőhelyek: folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440), síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430)

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 terület jelentős mértékben átfedésben van országos jelentőségű védett természeti területekkel. Érintett nemzeti park törzsterület (Hortobágyi Nemzeti Park) elsősorban a

tározótérben. Továbbá a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet és a Tiszadorogmai Göbe-erdő Természetvédelmi Terület. Az eltérő védettségi kategóriák esetében eltérhetnek a kötelező előírások, így a kezelési egységen belül figyelembe kell venni, hogy az adott terület a Natura 2000 területen belül érintett-e egyéb természetvédelmi jogi védettség által.

Gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni. Az országos jelentőségű védett természeti területeken az alábbi „b)” pontban felsorolt önkéntesen vállalható előírások egy része a *kötelezően betartandó előírás-javaslatok* ponthoz („a)” tartozik.

Javasoljuk, hogy ilyen esetben a természetvédelmi kezelővel minden beavatkozás és tevékenység esetén történjék előzetes egyeztetés.

Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről rendelkezéseit szükséges figyelembe venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás (GY22). [Azokon a területeken, ahol a gyepterület 91E0* élőhellyel érintkezik, és a szegélyvegetációt nem inváziós fajok alkotják, legyenek 3 éves ciklusban kaszátlanul hagyott területek a következők szerint: 1. év – kaszálás, 2. év – kaszátlan erdőszegély (maga a szegély természetesen mezőgazdasági területre essen), 3. év – szegélyvegetáció legeltetése alacsony legelőnyomás mellett. A 4. évtől indulhat újra a 3 éves ciklus.]
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges (GY44).
- A gyepterület legelészárított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át (GY61).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék (GY67). [A legeltetésnél a szarvasmarhának legyen prioritása. Állategységben számolva javasoljuk, hogy 70%-ban szarvasmarhával történjen a legeltetés, 30%-ban más fajokkal (birkák, kecskék, ló, szamár)]
- A legelészárított területet a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani (GY122).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása (GY79.)
- Kaszálás július 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges (GY71).
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása szükséges (GY92).
- 15-20% kaszátlan terület meghagyása parcellánként (GY95).
- A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani (GY99).
- Inváziós fűszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26).

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukció vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok

A kezelési egységre vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető javaslat nem merül fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység élőhelyfoltjait, közöttük a folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei (6440), ill. a síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430) jelölő közösségi jelentőségű lágyszárú élőhelytípus alkotta élőhelyfoltokat, legelő-kaszáló hasznosítással lehetséges fenntartani

Jelenleg szerencsés esetben évenkénti egyszeri kaszálás történik ezeken a területeken (ez a meghatározó kezelés). Legeltetés minimális mértékben jellemző. Kíváncsú lenne, hogy a legeltetés is váljon jellemző gazdálkodási formává a kaszálás mellett. A jelenlegi ismeretek és hasonló élőhelytípusok esetében szerzett kezelési tapasztalatok alapján a szarvasmarhával történő legeltetéssel érhető el a legkedvezőbb állománystruktúra a kezelési egységbe tartozó gyeptípusok esetében. Meg kell említeni, hogy jelenleg sajnos a kaszálás is inkább visszaszorulóban van.

Mivel a hullámtéri gyepek esetében súlyos problémát jelent az inváziós cserje (gyalogakác) és fafajok (elsősorban zöldjuhar és amerikai kőris) terjedése, ezzel kapcsolatosan is előírásokat kellett megfogalmazni a jelölő élőhelyek fennmaradásának érdekében.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: Ebbe a kezelési egységbe foglaltuk össze azokat az erdőket, amelyekben olyan őshonos, nem tájidegen fafajok dominálnak és az adott termőhelyi viszonyoknak is megfelelnek. Összterületük mintegy 2 074 ha. Ezeket a faállományokat javasoljuk elsősorban hosszú távon is erdőként fenntartani. Jelenlegi állapotukban is (részben vagy egészben) természetvédelmi célkitűzések megvalósulását szolgálják, vagy pedig megfelelő alapot szolgáltatnak ahhoz, hogy élőhely-fejlesztéssel rövidebb idő alatt olyan kedvező állapotú erdők legyenek, amelyek már a természetvédelmi célkitűzéseknek megfelelnek. Ezek az élőhelyek a *láp-, mocsár és ártérierdők*, a facsoportok, fasorok, és az *egyéb jellegtelen erdők és fiatalosok* élőhely-kategóriákhoz tartoznak. A területek jelentős része erdő művelésű ágú területen található, de nem minden esetben ún. üzemtervezett erdők, azaz az Országos Erdészeti Adattárban nem nyilvántartott területek. Kisebb részben olyan erdők és faállományok tartoznak ide, amelyek nem erdő művelési ágú területen találhatók. A területek többsége a Tisza, a Laskó-patak, a Rima, a Tisza-II. szivárgó és a Tisza bal parti szivárgó mentén található.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: láp- és mocsárerdők (J2), folyómenti bokorfüzesek (J3), fűz-nyár ártéri erdők (J4), keményfás ártéri erdők (J6), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos fafajú fiatalosok (P1)
- Natura 2000 élőhelyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas köris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*), keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91F0)

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 terület jelentős mértékben átfedésben van országos jelentőségű védett természeti területekkel. Érintett nemzeti park törzsterület (Hortobágyi Nemzeti Park) elsősorban a tározótérben. Továbbá a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet és a Tiszadorogmai Göbe-erdő Természetvédelmi Terület. Az eltérő védettségi kategóriák esetében eltérhetnek a kötelező előírások, így a kezelési egységen belül figyelembe kell venni, hogy az adott terület a Natura 2000 területen belül érintett-e egyéb természetvédelmi jogi védettség által.

Az országos jelentőségű védett természeti területeken az alábbi „b)” pontban felsorolt önkéntesen vállalható előírások egy része a *kötelezően betartandó előírás-javaslatok* ponthoz („a)”) tartozik. Javasoljuk, hogy ilyen esetben a természetvédelmi kezelővel minden beavatkozás és tevékenység esetén történjék előzetes egyeztetés.

A kötelező előírásokat üzemtervezett erdők esetén a körzeti erdőterv tartalmazza.

Körzeti erdőtervek:

- Tiszafüredi erdészeti tervezési körzet második erdőterve (**érvényes:** 2006.01.01 - 2015.12.31.) törzskönyvi szám: 20/2006, kelt: 2006. november 21.
- Tiszacsegei erdészeti tervezési körzet második erdőterve (**érvényes:** 2006.01.01 - 2015.12.31.) törzskönyvi szám: 18/2006, kelt: 2007. február 15.
- Kiskörei erdészeti tervezési körzet második erdőterve (**érvényes:** 2008.01.01 – 2017.12.31.) törzskönyvi szám: 16/2008, kelt: 2009. január 31.

Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről rendelkezéseit szükséges figyelembe venni.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet rendelkezéseit kell figyelembe venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03). (Ezt a kezelési előírás-javaslatot elsősorban keményfás ligeterdő jellegű erdőfoltokban javasoljuk megvalósítani, mert a rendelkezésre álló tapasztalatok alapján a fényigényes puhafás hullámtéri erdőállományok esetében sikeresen nem valósítható meg, nem létezik rá elfogadott szakmai útmutató sem.)

- Felújítás táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típussal (E51).
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása (E27).
- Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása (E17).
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során (E18).
- Őshonos fajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása (E28).
- Az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedeinek eltávolítása során tekintettel kell lenni a túlzott mértékű kitermelés okozta lékesedés elkerülésére a kitermelésre kerülő egyedek kijelölésével vagy a kitermelt idegenhonos fajok egyedeinek helyén, kézi munkával, talaj-előkészítés nélkül, mesterséges felújítás elvégzésével (E77).
- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében (E01). (Ezt az előírásjavaslatot azon erdőállományok esetében javasoljuk megvalósítani, melyek nem esnek az árvízi lefolyási sávba.)
- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás megelőzése (E33). (Kivéve azon erdőállományokban, – ezek közé tartoznak a fényigényes hullámtéri puhafás erdőállományok – melyekben a folyamatos erdőborítás mellett történő felújítás a jelenlegi tapasztalatok szerint nem vezet eredményre.)
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolítása (E31).
- Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között (E44). (A javasolt korlátozás nem vonatkozik a kitermelt faanyag kiszállítására, ami a természetvédelmi kezelővel egyeztetve mácius 31.-ig elhúzódhat.)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása (E69).
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására (E72).
- A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése (E02).

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

A magasabban fekvő „hátsabb” erdők esetében legalább kisebb foltokban az alábbi fajok telepítését javasoljuk a felújítások során: *kocsányos tölgy* (*Quercus robur*), *magyar kőris* (*Fraxinus angustifolia*), *vénic szil* (*Ulmus laevis*), *mezei juhar* (*Acer campestre*), *vadkörte* (*Pyrus pyraeaster*), *fagyal* (*Ligustrum vulgare*), *veresgyűrű som* (*Cornus sanguinea*), *egyibibés galagonya* (*Crataegus monogyna*), *varjútvövis* (*Rhamnus cathartica*). Ez az élőhelyrekonstrukciós javaslat azzal, indokolható, hogy a Tisza-tó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen csak igen kis

arányban fordulnak elő keményfás ligeterdők jellegű élőhelyek, Ezért a magasabb térszíneken, ahol a termőhelyi adottságok lehetővé teszik indokolt keményfás ligeterdő jellegű 91F0 keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) élőhelytípusba sorolható erdők kialakítása elsősorban jellegtelen állományok helyén.

Azoknál az erdőknél, amelyek gyepterületekben vannak, abban az esetben javasoljuk a terület visszaállítását, ha a rét-legelő gazdálkodás egyéb feltételei adottak. Ellenkező esetben az erdőként való további hasznosítást tartjuk fenntarthatónak.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A nem üzemtervezett erdők esetében a fahasználatokat nem az üzemterv fogalmazza meg. Jogszabály írja elő a tervezett fahasználatok bejelentési kötelezettségét az erdészeti hatóság felé (2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról 70. §). Az elvek érvényesítésében az erdészeti hatóságnak van kulcsszerepe, mivel a tervezett fahasználatokat ennek a hatóságnak kell bejelenteni.

Javasoljuk az ilyen erdők nyilvántartásba vételét az Országos Erdészeti Adattárban. Üzemtervezett erdők esetében már az erdőterv tartalmazhatja az élőhelyvédelmi szempontok hosszú távú érvényesülését.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység létrehozásával alapvetően a magasabb természetességi kategóriákba tartozó főként ártéri erdőknek (J2, J3, J4, J6) a hosszú távú fennmaradását kívánjuk segíteni. Ugyanakkor ide soroltuk azokat az erdőket is (köztük üzemtervezett és nem üzemtervezett erdőket is), amelyek jelenleg még nem sorolhatók a 91E0* és a 91F0 Natura 2000 élőhely-kategóriákba, de élőhely-fejlesztéssel közép- és hosszú távon azzá válhatnak. Jelenlegi biotikai állapotuk, elhelyezkedésük és a rájuk vonatkozó jogszabályi előírások figyelembevételével tesszük meg a kezelési, gazdálkodási és élőhely-fejlesztési javaslatainkat.

Az előírásokat azért kell megfogalmazni, mivel egyrészt a tájidegen cserje- és fafajok nagyarányú jelenléte (itt főként a zöld juhar (*Acer negundo*) és az amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)) jellemző, másrészt a puhafás erdőfoltok viszonylagos háborítatlanságára lenne szükség, a folyamatos erdőborítás megőrzése mellett.

Azoknál a faállományoknál, amelyek gyepterület vagy szántó művelési ágban vannak, abban az esetben javasoljuk a terület visszaállítását, ha a rét-legelő gazdálkodás egyéb feltételei adottak. Ellenkező esetben az erdőként való további hasznosítást tartjuk megvalósíthatónak, fenntarthatónak. Utóbbi esetben szükség esetén a fafajcseréről gondoskodni kell (élőhelyfejlesztés).

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Tisza középvízi medre, mely a Tisza-tó (HUHN20003) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen belül, mintegy 60 km hosszú szakaszon folyik ÉK-DNy irányban. Kiterjedése mintegy 953 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: folyóvizek (U8)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében a meder hossz-szelvényének jelentős részében ligeterdő jellegű fás szárú szegélyvegetáció található. A vegetációtérkép elkészítésekor ezt a szegélyvegetációt egy egységnek véve értelmeztük és térképeztük. Ennek következtében a középvízi meder és a parti vegetáció élőhelyei kis mértékben részben átfednek. Javasoljuk a partvonalat kísérő őshonos fajokból álló ligeterdő jellegű szegélyvegetáció megőrzését. A parti vegetáció változó kiterjedésű és alakú élőhelyfoltjai jellemzően a **KE-3** kezelési egységbe kerültek, emiatt ott jellemezzük részletesen azokat az élőhelyfoltokat is.

Haltelepítés: A Tisza Keleti-főcsatornától Tiszabábolnáig (VOR azonosító: AEQ059) és a Tisza Kiskörétől a Hármas-Körösig (VOR azonosító: AEQ060) húzódó szakasza egyaránt halászati és horgászati hasznosítás alatt áll, míg a Tisza Tiszabábolnától Kisköréig (VOR azonosító: AIW389) húzódó szakasza csak horgászati hasznosítás alatt áll. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Természetközeli mederanyagminőségi, ill. hidromorfológiai viszonyok lehetőség szerinti fenntartása: A kezelési egységbe tartozó Tisza-szakaszon mindenképpen el kell kerülni a mesterséges aljzattípusok (mint pl.: mesterséges kőszórással borított mederfalak) arányának növekedését, ill. a folyó természetes felszínformáló tevékenységének eredményeként kialakuló felszínformák, úgymint palajok még fellelhető maradványai, szigetek, természetes szakadó partfalak emberi okokra visszavezethető további megszűnését.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

A kezelési egység kezeléséhez önkéntesen vállalható gazdálkodáshoz köthető javaslatokat teszünk, és azokat fentebb, a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt mutatjuk be.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan gazdálkodáshoz nem köthető előírás-javaslat nem merült föl.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében növekvő idősebb fák gyökérzete belelóg a középvízi mederbe. A vízbe lógó gyökerek jó lehetőséget biztosítanak a fitofil szaporodási guildbe tartozó halfajok számára az ikrázásra. A fitofil szaporodási guildbe tartozó fajok közé tartozik a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) is.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. Az invazív fajok közül jelentős ökológiai kockázatot a Tisza adott szakaszán a két busa faj (*Hypophthalmichthys molitrix*, *H. nobilis*), illetve ezek hibridje jelent. Jelentős előretörést mutat a 2002-ben megjelent kaukázusi törpegéb (*Knipowitschia caucasica*), mely már a tározó teljes területén elszaporodott.

Természetközeli mederanyagminőségi, ill. hidromorfológiai viszonyok lehetőség szerinti fenntartása: A Tisza-tó (HUHN20003) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területhez tartozó Tisza főmeder Kiskörei Vízlépcső feletti szakasza esetében a duzzasztáshoz kapcsolódó intenzív feliszapolódás miatt az aljzatviszonyok az eredeti természetes állapothoz képest jelentősen változtak. Megváltozott a folyó érintett szakaszának munkavégző képessége és ezzel összefüggésben felszínformáló, de helyenként még mindig megtalálhatók a természetes állapotról jellemző felszínformák maradványai. A mesterséges aljzatok, mint például a kőszórás megjelenésével és arányának növekedésével a folyóvízi élőhely aljzatkínálatában egy új, természetesen nem előforduló habitattípus jelenik meg. A folyó természetes életközösségnek nincs olyan tagja, mely kifejezetten ehhez a habitattípushoz kötődne, kifejezetten ehhez adaptálódott volna. Ennek ellenére a folyóvízi életközösség megpróbálja birtokba venni az új típusú élőhelyfeltölteket. Ebben a kolonizációs folyamatban általában azok a fajok járnak élen, melyek számos környezeti tényezőre nézve tágtűrősek, jó kompetíciós képességű, generalista fajok. Általában ezen fajok közé tartoznak a folyó életközösségbe emberi tevékenység közreműködésével, gyakran teljesen már biogeográfiai régióból bekerülő adventív és inváziós fajok is. A mesterséges kőszórásokon például a környező természetes mederanyagú mederrészekhez képest általában jóval nagyobb a tarka géb (*Proterorhinus marmoratus*) és folyami géb (*Neogobius fluviatilis*) egyedsűrűsége, de jó példát jelent a *Theodoxus fluviatilis* is melynek erősebb állományai a kőszórásokon alakulnak ki. Következésképpen sok esetben a mesterséges aljzattípusok jelentős

arányú megjelenése elősegíti az adventív és az inváziós fajok terjedését, térhódítását, minek következtében a folyó eredeti életközösségének mintázata átalakul.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Tisza-tó Abádszalóki-öböl nevű terület egysége a Tisza-főmeder kivételével. Ez a kezelési egység a Tisza-tó déli részén, az ún. Derzsi szűkülettől délre, alapvetően a folyó bal partján helyezkedik el, de ide tartozónak tekintjük a főmeder jobb partja és a jobb parti árvízvédelmi töltés közötti víztér részét is. Természetesen nem tartoznak a kezelési egységhez a fent lehatárolt területen belüli szárazulatok. Ehhez a kezelési egységhez tartozik az I., a II., a III. és a IV. számú öblítőcsatorna, valamint az Abádi-Holt-Tisza (Bere-felső-Holt-Tisza) és a Szalóki-Holt-Tisza (Bere-alsó-Holt-Tisza). Területe 1 740 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), nem zsombékoló magassásrétek (B5), folyómenti bokorfüzesek (J3), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), folyóvizek (U8), állóvizek (U9)

- Natura 2000 élőhelyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) (részben) természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: A meglévő szárazföldi fásszáru szegélyvegetációban az őshonos fajok mellett helyenként inváziós fásszáru fajok találhatók. A vízterek szegélyéről javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását

Haltelepítés: A kezelési egységbe tartozó víztér nyilvántartott halgazdálkodási vízterület, amely horgászati hasznosítás alatt áll. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok meglévő állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a kezelési egységhez tartozó vízterek és tározótér szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác *Amorpha fruticosa*/, zöld juhar *Acer negundo*/, amerikai kőris *Fraxinus pennsylvanica*/) eltávolítását.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

A kezelési egység kezeléséhez további önkéntesen vállalható gazdálkodáshoz köthető javaslatokat tettünk, és azokat fentebb, a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt mutatjuk be.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa- [zöldjuhar (*Acer negundo*) és amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)] és cserjefajok [gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)] megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek, ill. a szegélyvegetáció leromlását és átalakulását okozzák.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok [pl.: a fehér busa (*Hypophthalmichthys molitrix*), a pettyes busa (*Hypophthalmichthys nobilis*) és a kaukázusi törpegéb (*Knipowitschia caucasica*)] előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben az őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A több természetes eredetű víztest esetében megfigyelt jelenség, hogy a növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*) számottevő arányú jelenléte, de például az őshonosnak tekintett pontyfélék 150-200 kg/ha mennyiséget meghaladó jelenléte is drasztikus mértékben lecsökkenti a 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition növényzettel) közösségi jelentségű élőhelytípus kiterjedését.

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységhez tartozik a Sarudi-medence, mely a Tisza főmeder jobb partja mentén helyezkedik el az ún. Derzsi-szűkülettől észak-északkeleti irányban egészen az Óhalászi-sziget – Kozmafok – Balázs-fok – Laskó-torkolat képzeletbeli vonalig. A kezelési egységhez tartozónak tekintjük a Derzsi-szűkület és a 420 fkm között a Tisza főmeder bal partja és a bal parti árvízvédelmi töltés között elhelyezkedő kubikgödröket és egyéb vizes élőhelyeket. Ugyancsak a kezelési egységhez tartozónak tekintjük az Óhalászi-sziget – Kozma-fok – Balázs-fok – Laskó-torkolat képzeletbeli vonaltól északra a 33. sz. főútig terjedő jobb parti elhelyezkedésű Poroszlói-medence Hortobágyi Nemzeti Parkhoz nem tartozó területeit, mely a Kis-Tisza bal partja és a tározó jobb parti árvízvédelmi töltése, ill. a 33. sz főút által határolt terület, ill. a Tiszafüred-Örvény térséget, amely a Tisza főmeder bal partján helyezkedik el, a főmeder bal partja a tározó bal parti árvízvédelmi töltése és a 33. sz. főút által lehatárolt területen. A kezelési egységhez tartozónak tekintjük még a 420 fkm és a 426 fkm között a Tisza főmeder bal partja és a bal parti árvízvédelmi töltés között elhelyezkedő kubikgödröket és egyéb vizes élőhelyeket.

Nem tartoznak a kezelési egységhez a fent lehatárolt területen belüli szárazulatok.

A lehatárolásból következően ennek a kezelési egységnek a részét képezi az V. sz. öblítőcsatorna, a Kis-Tisza, az Eger-patak 33. sz. főúttól délre, alvízi irányba húzódó szakasza, a Füredi-Holt-Tisza, az Örvényi-morotva és a VIII. sz. öblítőcsatorna.

A kezelési egység területe 3 006 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), nem zombékoló magassásrétek (B5), jellegtelen üde gyepek (OB), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), állóvizek (U9)

- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150), iszapos partú folyók részben *Chenopodium rubri*, és részben *Bidentation* növényzettel (3270)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: Az egyes vízterek partján meglévő szárazföldi fásszárú szegélyvegetációban az őshonos fajok mellett helyenként inváziós fásszárú fajok találhatók. A vízterek szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását

Haltelepítés: A kezelési egységbe tartozó vízterek horgászati hasznosítás alatt állnak. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok meglévő állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A vízterek partvonala mentén a horgászhelyek sűrűsége ne haladja meg a 100 m partszakasz/50 m horgászhely (az adott 100 m hosszú szakaszon kialakított horgászhelyek hosszának összege) arányt, tehát minden 100 méteres

partszakaszból legalább 50 méter hosszon degradációtól mentes hínár-, mocsári és fásszárú szegélynövényzet kísérje a partvonalat, ill. egy-egy horgászhely szélessége egyenként nem haladja meg a 10 métert.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a kezelési egységhez tartozó vízterek és tározótér szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19). (az idegen honos halfajokkal, kapcsolatos kezelési javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben fejtjük ki a részletesen a haltelepítés címszó alatt)

A kezelési egység kezeléséhez további önkéntesen vállalható gazdálkodáshoz köthető javaslatokat tettünk, és azokat fentebb, a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt mutatjuk be.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa- [zöldjuhar (*Acer negundo*) és amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)] és cserjefajok [gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)] megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek, ill. a szegélyvegetáció leromlását és átalakulását okozzák.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok [pl.: a fehér busa (*Hypophthalmichthys molitrix*), a pettyes busa (*Hypophthalmichthys nobilis*) és a kaukázusi törpegéb (*Knipowitschia caucasica*)]

előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben az őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A több természetes eredetű víztest esetében megfigyelt jelenség, hogy a növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*) számottevő arányú jelenléte, de például az őshonosnak tekintett pontyfélék 150-200 kg/ha mennyiséget meghaladó jelenléte is drasztikus mértékben lecsökkenti a 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition növényzettel) közösségi jelenségű élőhelytípus kiterjedését.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A horgászhelyek kialakítása megbontja a holtmeder szárazföldi szegélyvegetációjának folytonosságát, ill. szerkezetét, ill. a holtmeder litorális régiójában található emerz mocsárinövényzet, ill. hínárvegetáció folytonosságát. Ezzel összefüggésben a horgászhely kialakítás mindenképpen degradációt von maga után, maguk a horgászhelyek pedig degradált partszakasznak tekinthetők, melynek kedvezőtlen hatása megmutatkozik a litorális régióhoz kötődő állatfajok előfordulási mintázatában is.

KE-8 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységhez tartozik a Poroszlói-medencének a Tisza főmeder jobb part, az Óhalászi-sziget, a Kozma-fok, a Balázs-fok és a Kis-Tisza bal part által lehatárolt részének a nyári üzemvízszintnél tartósan vízzel borított élőhelyei a belső, elzárt, nem átöblítődő holtmedrek és holtmedermaradványok kivételével.

Természetesen nem tartoznak a kezelési egységhez a fent lehatárolt területen belüli szárazulatok.

A lehatárolásból következően ennek a kezelési egységnek a részét képezi az VI. sz. öblítőcsatorna, a Csapói-Holt-Tisza, a Lapos-morotva, Fűzfás-morotva és a Tökös-Lapos.

A kezelési egység területe 2519 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), úszólápok, tőzeges nádasok és télisásosok (B1b), nem zsombékoló magassásrétek (B5), folyómenti bokorfüzesek (J3), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), állóvizek (U9)

- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150),

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: Az egyes vízterek partján meglévő szárazföldi fásszárú szegélyvegetációban az őshonos fajok mellett helyenként inváziós fásszárú fajok találhatók. A vízterek szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.

Haltelepítés: A kezelési egységbe tartozó vízterek horgászati hasznosítás alatt állnak. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok meglévő állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A vízterek partvonala mentén a horgászhelyek sűrűsége ne haladja meg a 100 m partszakasz/50 m horgászhely (az adott 100 m hosszú szakaszon kialakított horgászhelyek hosszának összege) arányt, tehát minden 100 méteres partszakaszból legalább 50 méter hosszon degradációtól mentes hínár-, mocsári és fásszárú szegélynövényzet kísérje a partvonalat, ill. egy-egy horgászhely szélessége egyenként nem haladja meg a 10 métert.

Vízi közlekedésre vonatkozó korlátozási javaslat: A kezelési egység vízterein maximum 4 kW teljesítményű belső égésű motorral, vagy emberi erővel működtetett vízi közlekedési eszközzel lehet közlekedni (30/2003. (III. 18.) Kormány rendelet). A korlátozással érintett területen belül a közlekedés csak a kijelölt útvonalakon megengedett, tilos a védett és egyéb zárt növénytársulásokon való áthajtás.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a kezelési egységhez tartozó vízterek és tározótér szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fajok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

A kezelési egység kezeléséhez további önkéntesen vállalható gazdálkodáshoz köthető javaslatokat tettünk, és azokat fentebb, a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt mutatjuk be.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa- [zöldjuhar (*Acer negundo*) és amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)] és cserjefajok [gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)] megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek, ill. a szegélyvegetáció leromlását és átalakulását okozzák.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok [pl.: a fehér busa (*Hypophthalmichthys molitrix*), a pettyes busa (*Hypophthalmichthys nobilis*) és a kaukázusi törpegéb (*Knipowitschia caucasica*)] előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben az őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A több természetes eredetű víztest esetében megfigyelt jelenség, hogy a növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*) számottevő arányú jelenléte, de például az őshonosnak tekintett pontyfélék 150-200 kg/ha mennyiséget meghaladó jelenléte is drasztikus mértékben lecsökkenti a 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition növényzettel) közösségi jelentségű élőhelytípus kiterjedését.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A horgászhelyek kialakítása megbontja a holtmeder szárazföldi szegélyvegetációjának folytonosságát, ill. szerkezetét, ill. a holtmeder litorális régiójában található emerz mocsárinövényzet, ill. hínárvegetáció folytonosságát. Ezzel összefüggésben a horgászhely kialakítás mindenképpen degradációt von maga után, maguk a horgászhelyek pedig degradált partszakasznak tekinthetők, melynek kedvezőtlen hatása megmutatkozik a litorális régióhoz kötődő állatfajok előfordulási mintázatában is.

Vízi közlekedésre vonatkozó korlátozási javaslat: A nagy teljesítményű belső égésű motorral hajtott vízi közlekedési eszközök nagy sebességgel képesek közlekedni, miközben nagyobb zajhatást gyakorolnak a környezetükre. Általában a nagyobb sebességű közlekedésből adódóan nagyobb hullámokat vetnek. A vízi közlekedési eszközök által keltett hullámok zavaró, esetenként degradáló, pusztító hatással vannak az adott élőhely élővilágának több elemére is, mint például a halivadékok vagy az amphibikus rovarok bújási/kirepülési időszakban. A vízi növényállományokon való áthajtás fizikailag károsítja azokat. A vízi járművek, főleg a belső égésű motorral hajtott vízi járművek tehát negatív hatást gyakorolnak az élővilágra, melynek mértéke általában a közlekedés sebességével összefüggésben nő.

KE-9 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységhez tartozik a Poroszlói-medencének a belső elzárt nem átöblítődő holtmedrei és holtmedermaradványai, melyek a következők: Duhogó, Porong-tava, Ispán-tava, Gaznyilas, Hód, Partos-fenék, Óhalászi-Holt-Tisza és Göbe. A kezelési egység területe mintegy 460 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-

vízparti növényzet (B2), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), nem zsombékoló magassásrétek (B5), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)

- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: Az egyes vízterek partján meglévő szárazföldi fásszárú szegélyvegetációban az őshonos fajok mellett helyenként inváziós fásszárú fajok találhatók. A vízterek szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.

Haltelepítés: A kezelési egységbe tartozó vízterek horgászati hasznosítás alatt állnak. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok meglévő állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A vízterek partvonala mentén a horgászhelyek sűrűsége ne haladja meg a 100 m partszakasz/20 m horgászhely (az adott 100 m hosszú szakaszon kialakított horgászhelyek hosszának összege) arányt, tehát minden 100 méteres partszakaszból legalább 80 méter hosszon degradációtól mentes hínár-, mocsári és fásszárú szegélynövényzet kísérje a partvonalat. A kezelési egységbe tartozó holtmedrek jelentős része horgászati hasznosítás alatt áll. Javasoljuk, hogy a rekreációs jellegű horgászati hasznosítás során mellőzzék a halak etetését, ill. etetett horgászhelyek kialakítását.

Vízi közlekedésre vonatkozó korlátozási javaslat: A kezelési egység vízterein belső égésű motorral működtetett vízi közlekedési eszközzel közlekedni tilos (30/2003. (III. 18.) Kormány rendelet). A közlekedés csak emberi erővel működtetett vízi közlekedési eszközzel lehetséges. A korlátozással érintett területen belül a közlekedés csak a kijelölt útvonalakon megengedett, tilos a védett és egyéb zárt növénytársulásokon való áthajtás.

A viszonylagosan elszigetelt állapot fenntartása, az átöblítődés elkerülése: Mindenképpen szükséges a kezelési egységbe tartozó vízterek esetében a viszonylagos elszigeteltség, zártság fenntartása és a teljes átöblítődés, ill. a kis és középvízi tiszai vízhozamokhoz köthető átfolyás elkerülése. Ennek érdekében mindenképpen szükséges a víztereket határoló egykori övzátonyok viszonylagos folytonosságának, ill. a holtmedreket övező mocsári-növényzetsáv folytonosságának fenntartása.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a kezelési egységhez tartozó vízterek és tározótér szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19). (az idegen honos halfajokkal, kapcsolatos kezelési javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben fejtjük ki a részletesen a haltelepítés címszó alatt)

A kezelési egység kezeléséhez további önkéntesen vállalható gazdálkodáshoz köthető javaslatokat tettünk, és azokat fentebb, a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt mutatjuk be.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa- [zöldjuhar (*Acer negundo*) és amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)] és cserjefajok [gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)] megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek, ill. a szegélyvegetáció leromlását és átalakulását okozzák.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok [pl.: a tarka géb (*Proterorhinus marmoratus*), az ezüst kárász (*Carassius gibelio*) és a fekete törpeharcsa (*Ameiurus melas*)] előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben az őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A több természetes eredetű víztest esetében megfigyelt jelenség, hogy a növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*) számottevő arányú jelenléte, de például az őshonosnak tekintett pontyfélék 150-200 kg/ha mennyiséget meghaladó jelenléte is drasztikus mértékben lecsökkenti a 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition növényzettel) közösségi jelentségű élőhelytípus kiterjedését.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A horgászhelyek kialakítása megbontja a holtmeder szárazföldi szegélyvegetációjának folytonosságát, ill. szerkezetét, ill. a

holtmeder litorális régiójában található emerz mocsárinövényzet, ill. hínárvegetáció folytonosságát. Ezzel összefüggésben a horgászhely kialakítás mindenképpen degradációt von maga után, maguk a horgászhelyek pedig degradált partszakasznak tekinthetők, melynek kedvezőtlen hatása megmutatkozik a litorális régióhoz kötődő állatfajok előfordulási mintázatában is.

Vízi közlekedésre vonatkozó korlátozási javaslat: A belső égésű motorral hajtott vízi közlekedési eszközök nagyobb sebességgel képesek közlekedni, miközben jelentős zajhatást gyakorolnak a környezetükre. A nagyobb sebességű közlekedésből adódóan nagyobb hullámokat vetnek. A vízi közlekedési eszközök által keltett hullámok zavaró, esetenként degradáló, pusztító hatással vannak az adott élőhely élővilágának több elemére is, mint például a zsenge halivadékok vagy az amphibikus rovarok bújási/kirepülési időszakban. A vízi növényállományokon való áthajtás fizikailag károsítja azokat. A belső égésű motorral hajtott vízi járművek tehát negatív hatást gyakorolnak az élővilágra.

A viszonylagosan elszigetelt állapot fenntartása, az átöblítődés elkerülése: A kezelési egységbe tartozó holtmedrek és holtmedermaradványok esetében a legjelentősebb természeti értékek fennmaradása szempontjából, a makrovegetáció jelenlegi zonációja, a huminsavakban gazdag lápi karakterű vízkémiai jelleg, a számottevő áramlástól mentes valódi állóvízi környezet, ill. az ezek fenntartásában meghatározó szerepet játszó viszonylagos elszigeteltség kulcsfontosságú. A természeti értékek megőrzése szempontjából fontos, hogy e vízterek ne váljanak átfolyó rendszerű víztestté, mivel ez alapjaiban változtatná meg jelenlegi hidrológiai állapotukat, fizikai-kémiai jellegüket, ami az előfordulási viszonyait meghatározó ökológiai környezeti tényezők megváltozása révén maga után vonná az élőlényegyüttesek gyökeres átalakulását, természetvédelmi szempontú degradációját.

KE-10 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységhez tartozik a Tiszavalki-medence, mely a Tisza-tó 33. sz. főúttól északra található része északi irányba egészen a Buláti-csatornáig. A Tiszavalki-medence alapvetően a főmeder jobb partja mentén helyezkedik el, de a kezelési egységhez tartozónak tekintjük a főmeder bal partja és a tározó bal parti töltése között a 33. sz. főúttól északra a 437 fkm terjedő szakaszon található természetes eredetű víztereket, öblítőcsatornákat, kubikgödröket, ill. az egyéb kistó, valamint mocsár jellegű vizes élőhelyfoltok. A kezelési egységnek nem részei az elzárt nem átöblítődő holtmedrek és holtmedermaradványok. Ezek a belső elzárt nem átöblítődő holtmedrek és holtmedermaradványok a következők: Szartos, Nagy-morotva, Kerek-tó, Hordódi-Holt-Tisza és Háromágú.

Természetesen nem tartoznak a kezelési egységhez a fent lehatárolt területen belüli szárazulatok.

A lehatárolásból következően ennek a kezelési egységnek a részét képezi ugyanakkor a IX. sz. öblítőcsatorna, a X. sz. öblítőcsatorna, a Buláti-csatorna az Aponyháti-csatorna, az Eger-patak 33. sz. főúttól északra elhelyezkedő Tisza-tavon belüli szakasza, a Nyárad-érnek a tározó töltésén belüli szakasza, valamint a Fás-ér. A kezelési egység területe mintegy 1 327 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), vízparti virágkásás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak

(B3), nem zsombékoló magassásrétek (B5), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), állóvizek (U9)

- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: Az egyes vízterek partján meglévő szárazföldi fásszárú szegélyvegetációban az őshonos fajok mellett helyenként inváziós fásszárú fajok találhatók. A vízterek szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.

Haltelepítés: A kezelési egységbe tartozó vízterek horgászati hasznosítás alatt állnak. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok meglévő állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A vízterek partvonala mentén a horgászhelyek sűrűsége ne haladja meg a 100 m partszakasz/50 m horgászhely (az adott 100 m hosszú szakaszon kialakított horgászhelyek hosszának összege) arányt, tehát minden 100 méteres partszakaszból legalább 50 méter hosszon degradációtól mentes hínár-, mocsári és fásszárú szegélynövényzet kísérje a partvonalat, ill. egy-egy horgászhely szélessége egyenként nem haladja meg a 10 métert.

Vízi közlekedésre vonatkozó korlátozási javaslat: A kezelési egység vízterein maximum 4 kW teljesítményű belső égésű motorral, vagy emberi erővel működtetett vízi közlekedési eszközzel lehet közlekedni (30/2003. (III. 18.) Kormány rendelet).

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a kezelési egységhez tartozó vízterek és tározótér szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

A kezelési egység kezeléséhez további önkéntesen vállalható gazdálkodáshoz köthető javaslatokat tettünk, és azokat fentebb, a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt mutatjuk be.

(5) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukció vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa- [zöldjuhar (*Acer negundo*) és amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)] és cserjefajok [gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)] megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek, ill. a szegélyvegetáció leromlását és átalakulását okozzák.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok [pl.: a fehér busa (*Hypophthalmichthys molitrix*), a pettyes busa (*Hypophthalmichthys nobilis*) és a kaukázusi törpegéb (*Knipowitschia caucasica*)] előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben az őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A több természetes eredetű víztest esetében megfigyelt jelenség, hogy a növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*) számottevő arányú jelenléte, de például az őshonosnak tekintett pontyfélék 150-200 kg/ha mennyiséget meghaladó jelenléte is drasztikus mértékben lecsökkenti a 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition növényzettel) közösségi jelentségű élőhelytípus kiterjedését.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A horgászhelyek kialakítása megbontja a holtmeder szárazföldi szegélyvegetációjának folytonosságát, ill. szerkezetét, ill. a holtmeder litorális régiójában található emerz mocsárinövényzet, ill. hínárvegetáció folytonosságát. Ezzel összefüggésben a horgászhely kialakítás mindenképpen degradációt von maga után, maguk a horgászhelyek pedig degradált partszakasznak tekinthetők, melynek kedvezőtlen hatása megmutatkozik a litorális régióhoz kötődő állatfajok előfordulási mintázatában is.

Vízi közlekedésre vonatkozó korlátozási javaslat: A nagy teljesítményű belső égésű motorral hajtott vízi közlekedési eszközök nagy sebességgel képesek közlekedni, miközben nagyobb zajhatást gyakorolnak a környezetükre. Általában a nagyobb sebességű közlekedésből adódóan nagyobb hullámokat vetnek. A vízi közlekedési eszközök által keltett hullámok zavaró, esetenként degradáló, pusztító hatással vannak az adott élőhely élővilágának több elemére is, mint például a halivadékok vagy az amphibikus rovarok bújási/kirepülési időszakban. A vízi járművek, főleg a belső égésű motorral hajtott vízi járművek tehát negatív hatást gyakorolnak az élővilágra, melynek mértéke általában a közlekedés sebességével összefüggésben nő.

KE-11 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységhez tartoznak a Tiszavalki-medencének a belső viszonylag elzárt, csak korlátozottan átöblítődő holtmedrei és holtmedermaradványai, a Szartos és a Nagymorotva. Ezek a Tisza-tó északi részének középső területén találhatóak. A kezelési egység területe mintegy 227 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb)
- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: A két holtmeder partján bizonyos rövid szakaszokon (pl.: Szartos déli vége) fásszárú szegélyvegetáció is található, ill. helyeként most van kialakulóban. A szárazföldi fásszárú szegélyvegetációban az őshonos fajok mellett helyenként inváziós fásszárú fajok találhatók. A vízterek szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.

Haltelepítés: A kezelési egységbe tartozó vízterek horgászati hasznosítás alatt állnak. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok meglévő állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A vízterek partvonala mentén a horgászhelyek sűrűsége ne haladja meg a 100 m partszakasz/20 m horgászhely (az adott 100 m hosszú szakaszon kialakított horgászhelyek hosszának összege) arányt, tehát minden 100 méteres partszakaszból legalább 80 méter hosszon degradációtól mentes hínár-, mocsári és fásszárú szegélynövényzet kísérje a partvonalat. A kezelési egységbe tartozó holtmedrek jelentős része horgászati hasznosítás alatt áll. Javasoljuk, hogy a rekreációs jellegű horgászati hasznosítás során mellőzzék a halak etetését, ill. etetett horgászhelyek kialakítását.

Vízi közlekedésre vonatkozó korlátozási javaslat: A kezelési egység vízterein maximum 4 kW teljesítményű belső égésű motorral, vagy emberi erővel működtetett vízi közlekedési eszközzel lehet közlekedni (30/2003. (III. 18.) Kormány rendelet).

A viszonylagosan elszigetelt állapot fenntartása, az átöblítődés elkerülése: Mindenképpen szükséges a kezelési egységbe tartozó vízterek esetében a viszonylagos elszigeteltség, zártság fenntartása és a teljes átöblítődés, ill. a kis és középvízi tiszai vízhozamokhoz köthető tartós átfolyás elkerülése. Ennek érdekében mindenképpen szükséges a víztereket határoló egykori övzátonyok viszonylagos folytonosságának, ill. a holtmedreket övező mocsári-növényzát lehető legnagyobb mértékű folytonosságának fenntartása.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a kezelési egységhez tartozó vízterek és tározótér szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

A kezelési egység kezeléséhez további önkéntesen vállalható gazdálkodáshoz köthető javaslatokat tettünk, és azokat fentebb, a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt mutatjuk be.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa- [zöldjuhar (*Acer negundo*) és amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)] és cserjefajok [gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)] megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek, ill. a szegélyvegetáció leromlását és átalakulását okozzák.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok [pl.: a tarka géb (*Proterorhinus marmoratus*), az ezüst kárász (*Carassius gibelio*) és a fekete törpeharcsa (*Ameiurus melas*)] előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben az őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A több természetes eredetű víztest esetében megfigyelt jelenség, hogy a növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*)

számottevő arányú jelenléte, de például az őshonosnak tekintett pontyfélék 150-200 kg/ha mennyiséget meghaladó jelenléte is drasztikus mértékben lecsökkenti a 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition növényzettel) közösségi jelentségű élőhelytípus kiterjedését.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A horgász helyek kialakítása megbontja a holtmeder szárazföldi szegélyvegetációjának folytonosságát, ill. szerkezetét, ill. a holtmeder litorális régiójában található emerz mocsárinövényzet, ill. hínárvegetáció folytonosságát. Ezzel összefüggésben a horgász hely kialakítás mindenképpen degradációt von maga után, maguk a horgász helyek pedig degradált partszakasznak tekinthetők, melynek kedvezőtlen hatása megmutatkozik a litorális régióhoz kötődő állatfajok előfordulási mintázatában is.

Vízi közlekedésre vonatkozó korlátozási javaslat: A nagy teljesítményű belső égésű motorral hajtott vízi közlekedési eszközök nagy sebességgel képesek közlekedni, miközben nagyobb zajhatást gyakorolnak a környezetükre. Általában a nagyobb sebességű közlekedésből adódóan nagyobb hullámokat vetnek. A vízi közlekedési eszközök által keltett hullámok zavaró, esetenként degradáló, pusztító hatással vannak az adott élőhely élővilágának több elemére is, mint például a halivadékok vagy az amphibikus rovarok bújási/kirepülési időszakban. A vízi járművek, főleg a belső égésű motorral hajtott vízi járművek tehát negatív hatást gyakorolnak az élővilágra, melynek mértéke általában a közlekedés sebességével összefüggésben nő.

A viszonylagosan elszigetelt állapot fenntartása, az átöblítődés elkerülése: A kezelési egységbe tartozó holtmedrek és holtmedermaradványok esetében a legjelentősebb természeti értékek fennmaradása szempontjából, a makrovegetáció jelenlegi zonációját, a huminsavakban gazdag lápi karakterű vízkémiai jelleg, a számottevő áramlástól mentes valódi állóvízi környezet, ill. az ezek fenntartásában meghatározó szerepet játszó viszonylagos elszigeteltség kulcsfontosságú. A természeti értékek megőrzése szempontjából fontos, hogy e vízterek ne váljanak átfolyó rendszerű víztestté, mivel ez alapjaiban változtatná meg jelenlegi hidrológiai állapotukat, fizikai-kémiai jellegüket, ami az előfordulási viszonyait meghatározó ökológiai környezeti tényezők megváltozása révén maga után vonná az élőlényegyüttesek gyökeres átalakulását, természetvédelmi szempontú degradációját.

KE-12 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységhez tartoznak a Tiszavalki-medencének a legbelső erősen elzárt, nem átöblítődő holtmedrei és holtmedermaradványai, a Hordódi-Holt-Tisza, a Kerek-tó és a Háromágú, valamint az ezekhez kapcsolódó kis kiterjedésű elzárt holtmedermaradványok. A kezelési egység területe mintegy 136 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdőszávok (RA)
- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel (3150)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: A holtmedrek partján, elsősorban a Hordódi-Holt-Tisza esetében, fásszárú szegélyvegetáció is található, ill. a Háromágú esetében most vannak megjelenőben a fásszárúak, sokszor úszó lápfoltokon. A fásszárú szegélyvegetációban az őshonos fajok mellett helyenként inváziós fásszárú fajok találhatók. A vizek szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fajok (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.

Haltelepítés: A kezelési egységbe tartozó vizek a tartózkodási tilalom miatt nem állnak horgászati hasznosítás alatt, így Javasoljuk a haltelepítés teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok esetleges meglévő állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

A viszonylagosan elszigetelt állapot fenntartása, az átöblítődés elkerülése: Mindenképpen szükséges a kezelési egységbe tartozó vizek esetében a viszonylagos elszigeteltség, zártság fenntartása és a teljes átöblítődés, ill. a kis és középvízi tiszai vízhozamokhoz köthető tartós átfolyás elkerülése. Ennek érdekében mindenképpen szükséges a vizeket határoló egykori övzónák viszonylagos folytonosságának, ill. a holtmedreket övező mocsári-növényzóna lehető legnagyobb mértékű folytonosságának fenntartása.

Élőhely-rekonstrukció: Javasoljuk, hogy a kezelési egységbe tartozó holtmedrek esetében a jelenlegi állapot, ill. a holtmedrek élővilágára vonatkozó korábbi biotikai adatok összehasonlító elemzésére alapozva vizsgálják meg annak szükségességét és lehetőségét, hogy részleges vagy több ütemben végrehajtott kotrási jellegű beavatkozásokkal egy korábbi szukcessziós állapot rekonstrukciója történjen meg. Ezen vizsgálati eredmények alapján javasoljuk egy hosszabb távú élőhely-rekonstrukciós terv kidolgozását, mely tartalmazza a szükségesnek tartott beavatkozásokat, azok mértékét és távlati időbeni ütemezését. A cél egyértelműen annak elérése, hogy a fenntartsuk a kezelési egységbe tartozó holtmedrek és medermaradványok lehető legnagyobb mértékű élőhelyi diverzitását, hogy ezek az egyértelműen természetvédelmi prioritású holtmedrek megőrizzék, ill. újra elérjék a referenciális ökológiai állapotot, így hosszabb távon továbbra is magterület funkciót töltsenek be a hullámtéri, ill. ártéri életközösségek állóvízi viszonyokat preferáló fajegyütteseinek számára. Egy ilyen élőhely-rekonstrukciós terv kidolgozásának célterülete lehet például a Hordódi-Holt-Tisza felső részének a főmeder irányába kiágazó mellékága.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a kezelési egységhez tartozó vizek és tározótér szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fajok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).
- Élőhelyrekonstrukció (V63).

A kezelési egység kezeléséhez további önkéntesen vállalható gazdálkodáshoz köthető javaslatokat tettünk, és azokat fentebb, a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt mutatjuk be.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben az élőhely-rekonstrukció címszó alatt mutatjuk be.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa- [zöldjuhar (*Acer negundo*) és amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)] és cserjefajok [gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)] megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek, ill. a szegélyvegetáció leromlását és átalakulását okozzák.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok [pl.: a tarka géb (*Proterorhinus marmoratus*), az ezüst kárász (*Carassius gibelio*) és a fekete törpeharcsa (*Ameiurus melas*)] előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben az őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A több természetes eredetű víztest esetében megfigyelt jelenség, hogy a növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*) számottevő arányú jelenléte, de például az őshonosnak tekintett pontyfélék 150-200 kg/ha mennyiséget meghaladó jelenléte is drasztikus mértékben lecsökkenti a 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition növényzettel) közösségi jelentségű élőhelytípus kiterjedését.

A viszonylagosan elszigetelt állapot fenntartása, az átöblítődés elkerülése: A kezelési egységbe tartozó holtmedrek és holtmedermaradványok esetében a legjelentősebb természeti értékek fennmaradása szempontjából, a makrovegetáció jelenlegi zonációját, a huminsavakban gazdag lápi karakterű vízkémiai jelleg, a számottevő áramlástól mentes valódi állóvízi környezet, ill. az ezek fenntartásában meghatározó szerepet játszó viszonylagos elszigeteltség kulcsfontosságú. A természeti értékek megőrzése szempontjából fontos, hogy e vízterek ne váljanak átfolyó rendszerű víztestté, mivel ez alapjaiban változtatná meg jelenlegi hidrológiai állapotukat, fizikai-kémiai jellegüket, ami az előfordulási viszonyait meghatározó ökológiai környezeti tényezők

megváltozása révén maga után vonná az élőlényegyüttesek gyökeres átalakulását, természetvédelmi szempontú degradációját.

Élőhely-rekonstrukció: A természetes úton kialakult vagy mesterségesen, átmetszéssel kialakított holtmedrekben zajló intenzív tavi szukcessziós folyamatok eredményeként jelentős ütemben folyamatosan töltődnek. Ez alól nem képeznek kivételt a Tisza-tó belső elzárt holtmedrei sem. Bizonyos medrek esetében már középtávon is a növényzet csaknem teljes záródására lehet számítani. Ennek eredményeként csökken a holtmedrek által alkotott vizes élőhelykomplexum élőhelyi heterogenitása. Ez a folyamat hosszabb távon mindenképpen a Tisza-tó (HUHN20003) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület magterületként és ökológiai folyosóként betöltött szerepének, jelentőségének csökkenéséhez vezet.

KE-13 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységhez tartoznak a 437 fkm és 459 fkm Tisza-szakasz mentén a mentett oldali ártéren elhelyezkedő és a Tisza-tó (HUHN20003) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület részét képező holtmedrek és holtmedermaradványok.

A lehatárolásból következően ennek a kezelési egységnek a részét képezi a bal parti mentett oldali ártéren a Füredi-morotva, az Egyeki-morotva, az Egyeki-Holt-Tisza, a Göbe-erdei Holt-Tisza (Csibeházi-Holt-Tisza), a Herepi Holt-Tisza, a Tiszacsegei Nagy-morotva (Berzsényes) és a Tiszacsegei-Holt-Tisza (Tisza-közi-Holt-Tisza) alsó íve, valamint a jobb parti mentett oldali ártéren, Tiszavalk és Tiszabábolna külterületén a Felső-morotva.

A kezelési egység területe 501 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

élőhelyek: lápi hínár (A24), álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), folyómenti bokorfüzesek (J3), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), lágyszárú özönfajok állományai (OD), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), üde és nedves cserjések (P2a), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), állóvizek (U9)

- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150), természetes disztróf tavak és tavacskák (3160), enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: A holtmedrek között találunk olyat, melynek a partján szinte a teljes partvonal mentén természetközeli állapotú fásszárú szegélyvegetáció található [Göbe-erdei Holt-Tisza (Csibeházi-Holt-Tisza)]. Más holtmedrek esetében a partvonal döntő része mentén nincs összefüggő fásszárú szegélyvegetáció, legfeljebb szórványosan előforduló bokrokat és fákat találunk. A fásszárú szegélyvegetációban, ill. a medrek szegélyében az őshonos fajok mellett helyenként inváziós

fásszárú fajok találhatók. A vízterek szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.

Javasoljuk, hogy amennyiben hiányzik, legalább a partvonal 75%-a mentén kerüljön kialakításra egy minimum 10 méter széles természetközeli puhafás vagy keményfás ligeterdő jellegű szárazföldi pufferzóna.

Haltelepítés: A kezelési egységbe tartozó vízterek a rendelkezésre álló információk szerint hivatalosan nem állnak horgászati hasznosítás alatt, így Javasoljuk a haltelepítés teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok esetleges meglévő állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A kezelési egységbe tartozó szentély jellegű holtmedrek jelentős része horgászati hasznosítás alatt áll. Javasoljuk, hogy a rekreációs jellegű horgászati hasznosítás során mellőzzék a halak etetését, ill. etetett horgász helyek kialakítását. A holtmedrek partvonala mentén a horgász helyek sűrűsége ne haladja meg a 100 m partszakasz/20 m horgász hely arányt.

Az elszigetelt állapot fenntartása, az átöblítődés elkerülése: Mindenképpen szükséges a kezelési egységbe tartozó vízterek esetében az elszigeteltség, zártság fenntartása és az átöblítődés, ill. az átfolyás elkerülése. Ezzel összefüggésben mindenképpen minimalizálni kell a holtmedrek külső terhelését. Ezt segíti a „Partkezelés” címszó alatt javasolt szárazföldi pufferzóna kialakítása is a mezőgazdasági eredetű diffúz terhelések szűrésével.

Élőhely-rekonstrukció: Javasoljuk, hogy a kezelési egységbe tartozó holtmedrek esetében a jelenlegi állapot, ill. a holtmedrek élővilágára vonatkozó korábbi biotikai adatok összehasonlító elemzésére alapozva vizsgálják meg annak szükségességét és lehetőségét, hogy részleges vagy több ütemben végrehajtott kotrási jellegű beavatkozásokkal egy korábbi szukcessziós állapot rekonstrukciója történjen meg. Ezen vizsgálati eredmények alapján javasoljuk egy hosszabb távú élőhely-rekonstrukciós terv kidolgozását, mely tartalmazza a szükségesnek tartott beavatkozásokat, azok mértékét és távlati időbeni ütemezését. A cél egyértelműen annak elérése, hogy a fenntartsuk a kezelési egységbe tartozó holtmedrek és medermaradványok lehető legnagyobb mértékű élőhelyi diverzitását, hogy ezek a kiemelkedő természeti értéket képviselő holtmedrek megőrizzék, ill. újra elérjék a referenciális ökológiai állapotot, így hosszabb távon továbbra is magterület funkciót töltsenek be a hullámtéri, ill. ártéri életközösségek állóvízi viszonyokat preferáló fajegyütteseinek számára. Egy ilyen élőhely-rekonstrukciós terv kidolgozásának célterülete lehet például a Tiszacsegei Nagy-morotva legfelső 1,3 km hosszú szakasza, vagy az Egyeki-morotva legfelső 700 m hosszú szakasza.

Tulajdonviszonyok rendezése: A kezelési egységbe tartozó holtmedrek jelentős része magántulajdonban van, gyakran több tulajdonos osztozik egy-egy holtmedren. Javasoljuk a holtmedrek megvásárlását, állami tulajdonba vételét oly módon, hogy a vagyongazdálkodási jogot a HNP Igazgatóság gyakorolja.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a kezelési egységhez tartozó vízterek és tározótér szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.)

Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

Élőhelyrekonstrukció (V63).

A kezelési egység kezeléséhez további önkéntesen vállalható gazdálkodáshoz köthető javaslatokat tettünk, és azokat fentebb, a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt mutatjuk be.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben az élőhely-rekonstrukció címszó alatt mutatjuk be.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa- [zöldjuhar (*Acer negundo*) és amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)] és cserjefajok [gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)] megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek, ill. a szegélyvegetáció leromlását és átalakulását okozzák.

Már 10 méter széles ligeterdő jellegű élőhelysáv kialakítása is számottevő mértékben csökkentheti a holtmedreket övező intenzív hasznosítású szántóföldek, ill. a települések felől érkező diffúz tápanyagterhelés mértékét. Ezzel csökken a kockázata a holtmeder eutrofizációjának, ill. az eu- és hipertróf állapot kialakulásához kapcsolódó halpusztulásnak, valamint az egész vízi életközösséget érintő degradációnak.

Haltelepítés: A kezelési egységhez tartozó vízterek a rendelkezésre álló információk szerint hivatalosan nem állnak horgászati hasznosítás alatt. Az idegenhonos halfajok [elsősorban ezüst kárász (*Carassius gibelio*), amurgéb (*Perccottus glenii*), naphal (*Lepomis gibbosus*) és kínai razbóra (*Pseudorasbora parva*)] lehetőség szerinti visszaszorítását indokolja, hogy azok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles

toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*) számottevő arányú jelenléte, de például az őshonosnak tekintett pontyfélék 150-200 kg/ha mennyiséget meghaladó jelenléte is sajnos drasztikus mértékben lecsökkenti a 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition növényzettel) közösségi jelentőségű élőhelytípus kiterjedését.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A horgászhelyek kialakítása megbontja a holtmeder szárazföldi szegélyvegetációjának folytonosságát, ill. szerkezetét, ill. a holtmeder litorális régiójában található emerz mocsárinövényzet, ill. hínárvegetáció folytonosságát. Ezzel összefüggésben a horgászhely kialakítás mindenképpen degradációt von maga után, maguk a horgászhelyek pedig degradált partszakasznak tekinthetők, melynek kedvezőtlen hatása megmutatkozik a litorális régióhoz kötődő állatfajok előfordulási mintázatában is.

Az elszigetelt állapot fenntartása, az átöblítődés elkerülése: A kezelési egységbe tartozó holtmedrek és holtmedermaradványok esetében a legjelentősebb természeti értékek fennmaradása szempontjából, a makrovegetáció jelenlegi zonációja, a huminsavakban gazdag lápi karakterű vízkémiai jelleg, a számottevő áramlástól mentes valódi állóvízi környezet, az ezek fenntartásában meghatározó szerepet játszó viszonylagos elszigeteltség, az algák számára könnyen hozzáférhető tápanyagokban való viszonylagos szegénység kulcsfontosságú. A természeti értékek megőrzése szempontjából fontos, hogy e vizek ne váljanak átfolyó rendszerű víztestté, ill. minél kisebb volumenű legyen a külső tápanyagterhelés, mivel ez alapjaiban változtatná meg jelenlegi hidrológiai állapotukat, fizikai-kémiai jellegüket, ami az előfordulási viszonyokat meghatározó ökológiai környezeti tényezők megváltozása révén maga után vonná az élőlényegyüttesek gyökeres átalakulását, természetvédelmi szempontú degradációját.

Élőhely-rekonstrukció: A természetes úton kialakult vagy mesterségesen, átmetszéssel kialakított holtmedrekben zajló intenzív tavi szukcessziós folyamatok eredményeként jelentős ütemben folyamatosan töltődnek. Ez alól nem képeznek kivételt a Tisza-tó (HUHN20003) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület mentett oldali holtmedrei sem. Bizonyos medrek esetében már középtávon is a növényzet teljes záródására lehet számítani. Ennek eredményeként csökken a holtmedrek által alkotott vizes élőhelykomplexum élőhelyi heterogenitása. Ez a folyamat hosszabb távon mindenképpen a Tisza-tó (HUHN20003) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület magterületként és ökológiai folyosóként betöltött szerepének, jelentőségének csökkenéséhez vezet, hiszen nem képződnek új holtmedrek, melyekben csak később indul az előrehaladó tavi szukcesszió így egy korábbi szukcessziós állapotra jellemző élőhelystruktúra jellemezné őket. A korábbi szukcessziós állapotra jellemző élőhelystruktúra csak élőhelyrehabilitációs beavatkozásokkal állítható vissza.

Tulajdonviszonyok rendezése: A tulajdonosok egy része az elmúlt időszakban tervezte a holtmeder hasznosítását. A gazdasági célú hasznosítás, mint például halastóként, ill. horgásztóként történő hasznosítás, nem szolgálja a természeti értékek védelmét, hiszen ez maga után vonná a haltelepítést és a halak etetésével jelentős mennyiségű külső tápanyagbevitelt. Ezek a beavatkozások éppen ellentétesek a fent megfogalmazott kezelési javaslatokkal. Az EU-s forrásból finanszírozásra kerülő élőhely-rekonstrukciós beavatkozások tervezésének a legtöbb pályázati konstrukció esetében alapvető feltétele, hogy a pályázó rendelkezzen a célterület tulajdonjogával. A HNP Igazgatóság csak úgy pályázhat eséllyel ezen területeken élőhely-rekonstrukciós céllal támogatást, ha az érintett holtmedrek állami tulajdonba és a HNPI vagyonkezelésébe kerülnek.

KE-14 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységhez tartoznak a 437 fkm és 459 fkm Tisza-szakasz, illetve az erőmű alatti szakasz hullámterén található holtmedrek – a jobb parti hullámtéren a Tiszabábolnai-Holt-Tisza, a bal parti hullámtéren pedig a Miskafoki-Holt-Tisza (Kácsa-szigeti-Holt-Tisza) –, a mesterséges kubikgödrök, ill. a hullámtéren található egyéb kistó, ill. mocsár típusú vizes élőhelyek, mint például a bal parti Pap-tó. A kezelési egység részét képező területek szinte kizárólag a Natura 2000 terület északi részén, Tiszafüredtől északra találhatók.

A kezelési egység területe 302 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), nem zsombékoló magassásrétek (B5), ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet (D6), nedves felszínek természetes pionír növényzete (I1), folyómenti bokorfüzesek (J3), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), jellegtelen üde gyepek (OB), lágyszárú özönfajok állományai (OD), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), homok-, agyag-, tűzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak (U7), folyóvizek (U8), állóvizek (U9)

- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150), síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430), iszapos partú folyók részben *Chenopodium rubri*, és részben *Bidentium* növényzettel (3270)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: Az egyes vízterek partján meglévő szárazföldi fásszárú szegélyvegetációban az őshonos fajok mellett helyenként inváziós fásszárú fajok találhatók. A vízterek szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.

Haltelepítés: A kezelési egységbe tartozó vízterek egy része horgászati hasznosítás alatt áll. Javasoljuk az idegenhonos halfajok telepítésének teljes mellőzését, ill. az idegenhonos halfajok meglévő állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A vízterek partvonala mentén a horgászhelyek sűrűsége ne haladja meg a 100 m partszakasz/20 m horgász hely (az adott 100 m hosszú szakaszon kialakított horgász helyek hosszának összege) arányt, tehát minden 100 méteres partszakaszból legalább 80 méter hosszon degradációtól mentes hínár-, mocsári és fásszárú szegélynövényzet kísérje a partvonalat. A kezelési egységbe tartozó holtmedrek jelentős része horgászati hasznosítás alatt áll. Javasoljuk, hogy a rekreációs jellegű horgászati hasznosítás során mellőzzék a halak etetését, ill. etetett horgász helyek kialakítását, minimalizálva a külső tápanyagbevitelt.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a kezelési egységhez tartozó vízterek és tározótér szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

A kezelési egység kezeléséhez további önkéntesen vállalható gazdálkodáshoz köthető javaslatokat tettünk, és azokat fentebb, a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt mutatjuk be.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa- [zöldjuhar (*Acer negundo*) és amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)] és cserjefajok [gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)] megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek, ill. a szegélyvegetáció leromlását és átalakulását okozzák.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok [elsősorban ezüst kárász (*Carassius gibelio*), amurgéb (*Perccottus glenii*), naphal (*Lepomis gibbosus*)] előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*)

számottevő arányú jelenléte, de például az őshonosnak tekintett pontyfélék 150-200 kg/ha mennyiséget meghaladó jelenléte is sajnos drasztikus mértékben lecsökkenti a 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition növényzettel) közösségi jelentőségű élőhelytípus kiterjedését.

Horgászati hasznosítással kapcsolatos egyéb kezelési javaslatok: A horgászhelyek kialakítása megbontja a holtmeder szárazföldi szegélyvegetációjának folytonosságát, ill. szerkezetét, ill. a holtmeder litorális régiójában található emerz mocsárinövényzet, ill. hínárvegetáció folytonosságát. Ezzel összefüggésben a horgászhely kialakítás mindenképpen degradációt von maga után, maguk a horgászhelyek pedig degradált partszakasznak tekinthetők, melynek kedvezőtlen hatása megmutatkozik a litorális régióhoz kötődő állatfajok előfordulási mintázatában is.

KE-15 kezelési egység

(1) Meghatározása: A kezelési egységhez tartozik a Tisza-tó menti mentett oldali szivárgó-csatornarendszer azon szakaszai, melyek a Tisza-tó (HUHN20003) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület határain belül találhatók. Ezek Tiszavalk, Tiszabábolna és Tiszadorogma térségében találhatók. A kezelési egység területe 41,5 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), lápi hínár (A24), nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), úszólápok, tűzeges nádasok és télisásosok (B1b), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: A szivárgó-csatornák partján jelentős hosszúságú szakaszokon fásszárú szegélyvegetáció alakult ki, melyben az őshonos fajok mellett inváziós fásszárú fajok találhatók. A vizek szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (*Amorpha fruticosa*, *Acer negundo*, *Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.

Haltelepítés: A kezelési egységbe tartozó vizek a Tisza-tavi Sporthorgász K.N. Kft. kezelésében vannak. Javasoljuk az idegenhonos halfajok esetleges meglévő állományainak lehetőség szerinti visszaszorítását.

Kotrás, üledékkitermelés: A szivárgó-csatornák medrének állapotában jellemző az üledékfelhalmozódás. A jelenlegi éves vagy néhány éves periódusokban rendszeresen zajló fenntartási munkáknak ugyan nem része a rendszeres kotrás, de az üledékfelhalmozódás előrehaladtával várható a vízügyi kezelő részéről a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az üledékkitermelésre vonatkozó igény.

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 15.-november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: A kotrási, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen ún. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fás szárú vegetációra eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder keresztszelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ából az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder keresztszelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység meghatározó élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező (GY26). (Magyarázat: a kezelési egységhez tartozó vízterek és tározótér szegélyéből javasoljuk az adventív cserje- és fajok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását.)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos (V19).

A kezelési egység kezeléséhez további önkéntesen vállalható gazdálkodáshoz köthető javaslatokat tettünk, és azokat fentebb, a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt mutatjuk be.

(5) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A térségben a vizes élőhelyek parti szegélyvegetációját alkotó élőhelytípusok mindegyike esetében nagy problémát okoz a fásszárú idegenhonos fa- [zöldjuhar (*Acer negundo*) és amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)] és cserjefajok [gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)] megjelenése és térhódítása. Ezek megjelenése és dominanciájának növekedése a vizes élőhelyek, ill. a szegélyvegetáció leromlását és átalakulását okozzák.

Haltelepítés: Az idegenhonos halfajok [pl.: amurgéb (*Perccottus glenii*), kínai razbóra (*Pseudorasbora parva*), Naphal (*Lepomis gibbosus*)] előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után. A növényevő amur (*Ctenopharyngodon idella*) számottevő arányú jelenléte, de például az őshonosnak tekintett pontyfélék 150-200 kg/ha mennyiséget meghaladó jelenléte is sajnos drasztikus mértékben lecsökkenti a 3150 kóddal jelölt (Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition növényzettel) közösségi jelentőségű élőhelytípus kiterjedését.

Kotrás, üledékkitermelés: A mederben található üledék kitermelésével együtt a mederből eltávolításra kerül az üledékben gyökerező mocsárinövényzet és hínárnövényzet túlnyomó része, ill. a nem gyökerező hínárnövényzet jelentős része is. Az üledékkel és a növényzettel párhuzamosan fizikailag sérül, ill. eltávolításra kerül a mederből a bentikus életformátípusú, ill. a metafitikus életformátípusú fajok állományainak nagy része. Egy teljes keresztshelvényt érintő mederkotrás követően a meder még legalább 2-3 évig nem lesz alkalmas élőhely a különböző növényállományokhoz kötődő fajok állományai számára.

Javasolt időbeli korlátozás: A javasolt időbeli korlátozás betartása esetén elkerülhető az érintett élőhelyek fészkelő madárfaunájának közvetett és közvetlen zavarása; a mederben a fiatal halivadékok érintettsége csökkenthető, hiszen idősebb korban jobban képesek elkerülni a veszélyforrásokat; elkerülhető a kétéltűek szaporodási időszaka, mellyel csökkenthető a várható közvetlen pusztulás mértéke; ill. elkerülhető az üledék felszínén, ill. annak felső rétegében telelő kétéltű és halfajok téli nyugalmi periódusa, mellyel szintén csökkenthető a várható pusztulás mértéke.

Javasolt térbeli korlátozás: A meder keresztmetszetének 1/2-én a kivitelezési oldallal szemközi ökológiai oldal mentén érintetlenül maradó üledék, ill. hínárnövényzet és emerz mocsári makrovegetáció menedéket nyújt az érintett életközösséget alkotó fajpopulációk legalább 50%-ának, melyek így túlélnek a kivitelezési munkálatokat és azt követően várhatóan 3-4 vegetációs perióduson belül teljesen rekolonizálják a kisvízi medret. A meder felében maradó laza üledék biztosítja, hogy a jelölő mocsári teknős (*Emys orbicularis*) számára legyen megfelelő telelőhely, ill. részben megmaradjanak a mederben azok a hínár- és mocsárinövény állományok, amelyek a közösségi jelentőségű és jelölő kis lemezcsga (*Anisus vorticulus*), vagy éppen a nem jelölő, de előforduló közösségi jelentőségű réti csík (*Misgurnus fossilis*) állományainak folyamatos jelenlétére lehetőséget biztosítanak.

KE-16 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** tájidegen fajok erdőtelepítései és vágásterületek. A Tisza-tó (HUHN20003) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület teljes szakaszán megtalálhatóak, döntő többségük Tiszafüredtől északra helyezkedik el, Tiszafüredtől délre szórványos az előfordulásuk. A kezelési egység területe 605,5 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: akácültetvények (S1), nemesnyárasok (S2), egyéb ültetett tájidegen lombos erdők (S3), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), vágásterületek (P8)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A kötelező előírásokat a körzeti erdőterv tartalmazza.

Körzeti erdőtervek:

- Tiszafüredi erdészeti tervezési körzet második erdőterve (**érvényes:** 2006.01.01 - 2015.12.31.) törzskönyvi szám: 20/2006, kelt: 2006. november 21.
- Tiszacsegei erdészeti tervezési körzet második erdőterve (**érvényes:** 2006.01.01 - 2015.12.31.) törzskönyvi szám: 18/2006, kelt: 2007. február 15.
- Kiskörei erdészeti tervezési körzet második erdőterve (**érvényes:** 2008.01.01 – 2017.12.31.) törzskönyvi szám: 16/2008, kelt: 2009. január 31.

A Natura 2000 terület jelentős mértékben átfedésben van országos jelentőségű védett természeti területekkel. Érintett nemzeti park törzsterület (Hortobágyi Nemzeti Park) elsősorban a tározótérben. Továbbá a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet és a Tiszadorogmai Göbe-erdő Természetvédelmi Terület. Az eltérő védettségi kategóriák esetében eltérhetnek a kötelező előírások, így a kezelési egységen belül figyelembe kell venni, hogy az adott terület a Natura 2000 területen belül érintett-e egyéb természetvédelmi jogi védelem által.

Az országos jelentőségű védett természeti területeken az alábbi „b)” pontban felsorolt önkéntesen vállalható előírások egy része a *kötelezően betartandó előírás-javaslatok* ponthoz („a)”) tartozik. Javasoljuk, hogy ilyen esetben a természetvédelmi kezelővel minden beavatkozás és tevékenység esetén történjék előzetes egyeztetés.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is) (E64).
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal (E51). (Magyarázat lásd az Élőhelyrekonstrukció és fejlesztési javaslatok címsor alatt)

(5) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egységhez tartozó élőhelyfoltok mind Natura 2000 területen belül fekszenek, ezért a tájidegen fajokkal történő felújítás helyett fafajcserét javasolunk. A kezelési egység erdőfoltjainak véghasználata után táj- és termőhelyhonos fajokkal történő felújítás javasolt, pl. fehér fűz, fekete nyár, kocsányos tölgy, vénic szil, magyar kőris. (A célállománytípusok pontosabb meghatározását lásd a 3.2.2. fejezetben).

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A Natura 2000 területen fekvő tájidegen fajú erdők fafajcseréjével növelhető a jelölő és egyéb előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek (enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) és a keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*) (91E0*, ill. 91F0) kiterjedése. A kialakításra kerülő közösségi jelentőségű élőhelytípusok diverzebb közösség számára biztosítanak megfelelő élőhelyet. A jelenlegi tájidegen fajok alkotta erdőknek nincs jelentős szerepe a közösségi jelentőségű jelölő fajok állományainak megőrzése és fejlesztése szempontjából.

KE-17 kezelési egység

(1) Meghatározása: Kertvárosok peremterületei, gazdálkodást szolgáló tanyák és azok szűk környezete és telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók, rekreációs övezetek. Döntően a Natura 2000 terület peremterületein helyezkednek el.

A kezelési egység területe mintegy 117 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: kertvárosok, szabadidős létesítmények (U2), tanyák, családi gazdaságok (U10), telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4), kiskertek (T9)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

A Natura 2000 terület jelentős mértékben átfedésben van országos jelentőségű védett természeti területekkel. Érintett nemzeti park törzsterület (Hortobágyi Nemzeti Park) elsősorban a tározótérben. Továbbá a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet és a Tiszadorogmai Göbe-erdő Természetvédelmi Terület.

Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről rendelkezéseit szükséges figyelembe venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Nem szükséges önkéntesen vállalható előírás-javaslatok megfogalmazása.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

- Javasoljuk, hogy a beépített és szilárd burkolattal ellátott területek aránya ne növekedjen.
- A kezelési egységbe tartozó területeket érintő növényzet telepítése során javasoljuk őshonos, ill. táj és termőhely-honos fajok és fajták kiválasztását.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A burkolt területek növekedésével csökken a táplálkozóterülete és élőhelykínálata azon fajoknak, melyek a emberi települések, elsősorban a falusias kertvárosias lakókörnyezetet, ill. tanyák környékét preferálják. Az őshonos növényfajok telepítése is kedvez ezen fajok megtelepedésének, ill. kedvező a ilyen típusú élőhelyek élővilágának táplálékkínálata szempontjából. E fajok között találhatók például a védett füstifecske (*Hirundo rustica*), molnárfecske (*Delichon urbica*) vagy búbos banka (*Upupa epops*).

KE-18 kezelési egység

(1) Meghatározása: Utak. A Natura 2000 területen keresztülvezető burkolt és burkolatlan utak. Ide tartozik a 33. sz. főút Natura 2000 területet érintő szakasza, valamint az ettől É-ra, döntően a Tiszától Ny-ra található egyéb utak. A kezelési egység területe 23,8 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: út- és vasúthálózat (U11), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG)

- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírás-javaslatok

Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről rendelkezéseit szükséges figyelembe venni.

A Natura 2000 terület jelentős mértékben átfedésben van országos jelentőségű védett természeti területekkel. Érintett nemzeti park törzsterület (Hortobágyi Nemzeti Park) elsősorban a tározótérben. Továbbá a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet és a Tiszadorogmai Görbe-erdő Természetvédelmi Terület.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

A kötelező előírásokon túl nem szükséges előírás-javaslatok megfogalmazása.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhelyrekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egységre vonatkozóan erdőtelepítésre vonatkozó javaslat nem merül fel.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok a kezelési egység területére vonatkozóan nem merülnek fel.

3.2.1.2. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások

A vízgazdálkodást érintő, ill. vízgazdálkodáshoz kapcsolható kezelési előírások minden érintett kezelési egység esetében a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok” címsor alatt szerepelnek.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírásszerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között.

A **KE-1** egység területén erdőtelepítést és gyepképzést is javasolunk az agrár élőhelyeken. A hullámtéri és az alacsonyabban fekvő mentett oldali szántókon gyepképzést javasolunk (részletes magyarázat: lásd a 3.2.1.2. fejezet KE-1 kezelési egység „Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok” pontban). A magasabb fekvésű mentett oldali szántók alkalmasak keményfás ligeterdők telepítésére (részletes magyarázat: lásd a 3.2.1.2. fejezet KE-1 kezelési egység „Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat” pontban).

A **KE-2** egység területén a kezelési egységet alkotó élőhelyek (főképp tájidegen cserjések) átalakítását, rekonstrukcióját a tájidegen fa- és cserjefajok eltávolításával, majd ezek sarjainak,

magoncainak a visszaszorításával javasoljuk megvalósítani. Előnyben kell részesíteni a mechanikai módszereket, nem látjuk szükségesnek a tuskófúrásos vegyszeres kezelést. Egyrészt az évről-évre tömegesen megjelenő magoncokat ezzel a módszerrel nem lehet visszaszorítani, másrészt hatékony vegyszermentes módszerek is kielégítő eredményt adnak. A magoncokat hatékonyan pusztító herbicides kezelés minden kétszikű fajt is elpusztít az inváziós fa- és cserjefajok magoncaival együtt, ezáltal minden alkalommal visszaveti a természetes regenerációs folyamatot, gátolja azt. A kezelési egységhez tartozó gyep művelési ágú területek esetében az élőhelyrekonstrukció célja az inváziós fásszárúak eltávolításával és visszaszorításával a korábbi gyep helyreállítása. A gyephelyreállítás célállománya a 6440 kódú „Folyóvölgyek Cnidion dubiihoz tartozó mocsárrétjei” élőhelytípus.

Az erdő művelési ágú területek és az egyes vízterek szegélyében található fásszárú szegélyzóna esetében az élőhelyrekonstrukció célja természetszerű fásszárú növények által dominált élőhely kialakítása. A célállomány puhafás ligeterdő [91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)] jellegű élőhelyek kialakítása. A célállomány erdészeti meghatározása: HNY – hazai nyáras

A **KE-4** egység esetében a magasabban fekvő „hátasabb” erdők esetében legalább kisebb foltokban az alábbi fajok telepítését javasoljuk a felújítások során: kocsányos tölgy (*Quercus robur*), magyar kőris (*Fraxinus angustifolia*), vénic szil (*Ulmus laevis*), mezei juhar (*Acer campestre*), vadkörte (*Pyrus pyraster*), fagyal (*Ligustrum spp.*), veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), varjútővis (*Rhamnus cathartica*). A célállomány erdészeti meghatározása: KST-K – kőrises-kocsányos tölgyes.

Azoknál az erdőknél, amelyek gyep művelési ágban vannak, abban az esetben javasoljuk a terület visszaállítását, ha a rét-legelő gazdálkodás egyéb feltételei adottak. Ellenkező esetben az erdőként való további hasznosítást tartjuk fenntarthatónak.

A **KE-12** egység esetében javasoljuk, hogy a kezelési egységbe tartozó holtmedrek esetében a jelenlegi állapot, ill. a holtmedrek élővilágára vonatkozó korábbi biotikai adatok összehasonlító elemzésére alapozva vizsgálják meg részleges vagy több ütemben végrehajtott kotrási jellegű beavatkozásokkal egy korábbi szukcessziós állapot rekonstrukciójának szükségességét és lehetőségét. Ezen vizsgálati eredmények alapján javasoljuk egy hosszabb távú élőhely-rekonstrukciós terv kidolgozását, mely tartalmazza a szükségesnek tartott beavatkozásokat, azok mértékét és távlati időbeni ütemezését. A cél egyértelműen annak elérése, hogy a fenntartsuk a kezelési egységbe tartozó holtmedrek és medermaradványok lehető legnagyobb mértékű élőhelyi diverzitását, hogy ezek az egyértelműen természetvédelmi prioritású holtmedrek megőrizzék, ill. újra elérjék a referenciális ökológiai állapotot, így hosszabb távon továbbra is magterület funkciót töltsenek be a hullámtéri, ill. ártéri életközösségek állóvízi viszonyokat preferáló fajegyütteseinek számára. Egy ilyen élőhely-rekonstrukciós terv kidolgozásának célterülete lehet például a Hordódi-Holt-Tisza felső részének a főmeder irányába kiágazó mellékága.

A **KE-13** egység esetében javasoljuk, hogy a kezelési egységbe tartozó holtmedrek esetében a jelenlegi állapot, ill. a holtmedrek élővilágára vonatkozó korábbi biotikai adatok összehasonlító elemzésére alapozva vizsgálják meg annak szükségességét és lehetőségét, hogy részleges vagy több ütemben végrehajtott kotrási jellegű beavatkozásokkal egy korábbi szukcessziós állapot rekonstrukciója történjen meg. Ezen vizsgálati eredmények alapján javasoljuk egy hosszabb távú élőhely-rekonstrukciós terv kidolgozását, mely tartalmazza a szükségesnek tartott beavatkozásokat, azok mértékét és távlati időbeni ütemezését. A cél egyértelműen annak elérése, hogy a fenntartsuk a kezelési egységbe tartozó holtmedrek és medermaradványok lehető legnagyobb mértékű élőhelyi

diverzitását, hogy ezek a kiemelkedő természeti értéket képviselő holtmedrek megőrizték, ill. újra elérjék a referenciális ökológiai állapotot, így hosszabb távon továbbra is magterület funkciót töltsenek be a hullámtéri, ill. ártéri életközösségek állóvízi viszonyokat preferáló fajegyütteseinek számára. Egy ilyen élőhely-rekonstrukciós terv kidolgozásának célterülete lehet például a Tiszacsegei Nagy-morotva legfelső 1,3 km hosszú szakasza, vagy az Egyeki-morotva legfelső 700 m hosszú szakasza.

A **KE-16** kezelési egységhez tartozó élőhelyfoltok mind Natura 2000 területen belül fekszenek, ezért a tájidegen fajokkal történő felújítás helyett fafajcserét javasolunk. A felújítás előtt javasoljuk a termőhely erdészeti szempontú értékelését és az értékelés eredménye alapján a termőhelyi adottságoknak megfelelően az alábbi célállományok megvalósítását.

1. A célállomány puhafás ligeterdő [91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)] jellegű élőhelyek kialakítása. A célállomány erdészeti meghatározása: HNY – hazai nyáras.
2. A célállomány keményfás ligeterdő jellegű [91F0 - keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*)] élőhelyek kialakítása. A célállomány erdészeti meghatározása: KST-K – kőrises-kocsányos tölgyes.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A tervezési terület jelölő fajainak védelme alapvetően az élőhelyek megfelelő kezelésén keresztül biztosítható, a 3.2.1. fejezetben részletezett élőhelykezelési javaslatok alapján. Specifikus fajvédelmi intézkedések nem indokoltak.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2013 és 2014 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NbMR) protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 10 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre, erdőkre és vizes élőhelyekre kidolgozott vonatkozó módszertan.

A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) monitorozása NbMR módszertan szerint végezhető, 5 évente.

A jelölő vízi makrogerinctelen-fajok monitorozása NbMR protokoll szerint végezhető, 5 évente.

A jelölő halfajok állomány nagyságának, a területen belüli elterjedési mintázatának kutatása, 5 évenkénti monitorozása javasolt, NbMR módszertan szerint.

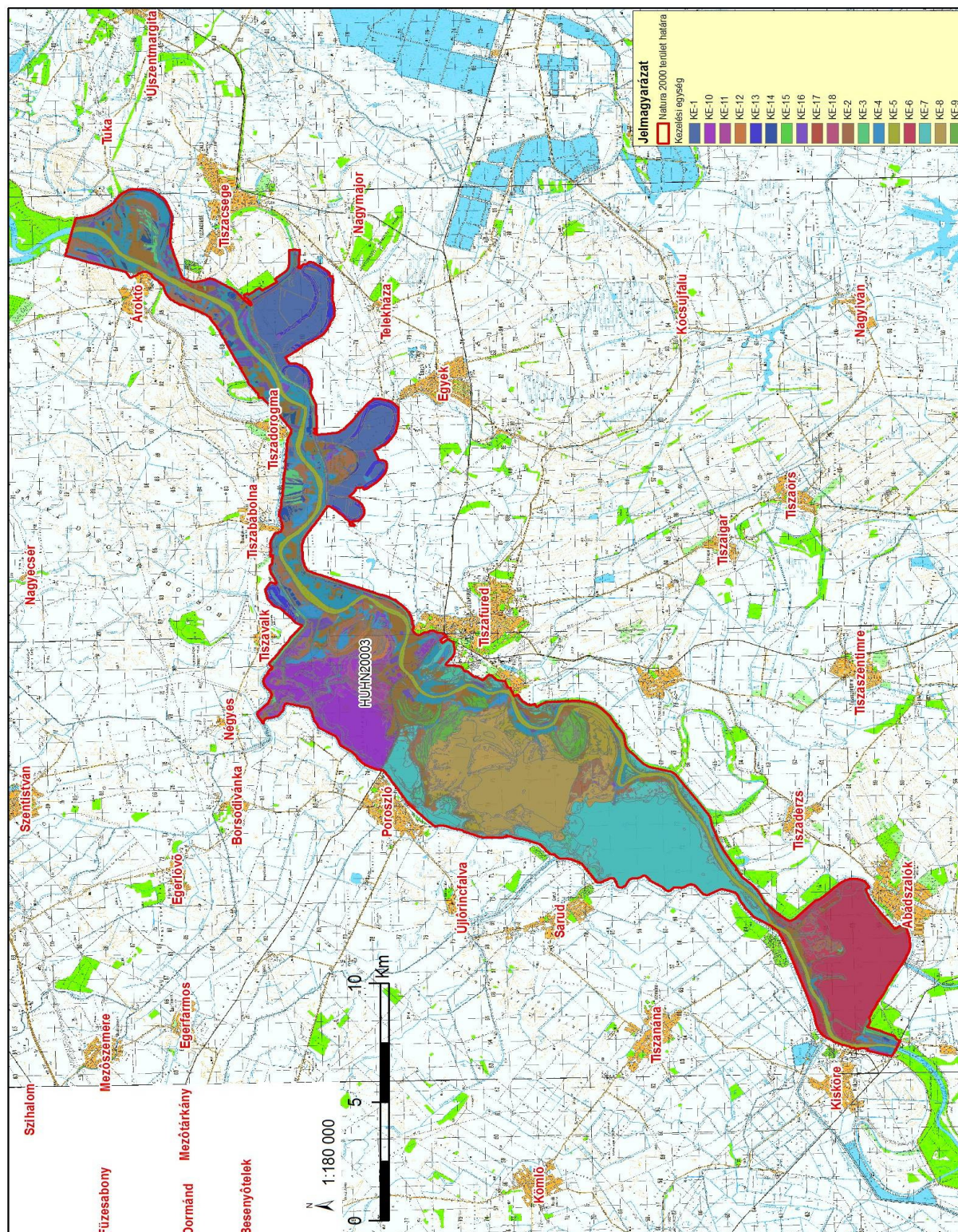
A területen előforduló közösségi jelentőségű kételtű és hüllőfajok (dunai tarajosgöte /*Triturus dobrogicus*/, vöröshasú unka /*Bombina bombina*/, mocsári teknős /*Emys orbicularis*/) a NbMR protokoll szerint javasolt monitorozni.

A vidra (*Lutra lutra*) monitorozása a területen indirekt módszerrel (életnyomok azonosítása) javasolt, melynek ismétlése 3-5 év múlva javasolt.

A jelölő denevérfajok állományának monitorozása is 5 évente javasolt, NbMR módszertannal.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2014-es állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Tisza-tó (HUHN20003) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, továbbá 17829,4 ha-on átfed a Hortobágy Különleges Madárvédelmi területtel (HUHN10008), tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 területeken belül országos jelentőségű védett természeti terület a lápként oltalmat élvező „ex lege” védett területek, melyre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik.

A tervezési területből 171,9 ha a Tiszadorogmai Göbe-erdő TT része; a vonatkozó jogszabály a 78/2007. (X.18.) KvVM rendelet a Tiszadorogmai Göbe-erdő természetvédelmi terület védettségének fenntartásáról.

A tervezési terület 7646,6 ha-on átfed az országos jelentőségű Hortobágyi Nemzeti Parkkal; a vonatkozó jogszabály a 131/2007. (XII.27.) KvVM rendelet a Hortobágyi Nemzeti Park védettségének fenntartásáról.

A tervezési terület 677,4 ha-on átfed az országos jelentőségű Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzettel; a vonatkozó jogszabály a 9/1989. (VIII.24.) KvVM rendelet a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet létrehozásáról.

Ezen túl a terület nagyrészt az országos ökológiai hálózat magterület (92%) övezetének, míg kisebb részben az ökológiai folyosó övezetének (8%) is része (ld. 1.6. fejezet).

A terület fentiek mellett Ramsari területnek is minősül, a területet 1979. 04. 11-én, 23121 ha területtel vették fel a jegyzékbe, ami 2008-as bejegyzéssel bővült 32037 ha terület nagyságra.

A tervezési terület főként magántulajdonban van (90%), kisebb részben állami tulajdonban, melyből mintegy 780 ha a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében van.

A Natura 2000 területen található erdőterületek főként állami tulajdonban, kisebb részben magántulajdonban találhatók.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Tisza-tó kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Ároktő, Négyes, Tiszabábolna, Tiszadorogma, Tiszavalk (Borsod-Abaúj-Zemplén megye), Egyek, Tiszacsege (Hajdú-Bihar megye), Abádszalók, Tiszabura, Tiszaderzs, Tiszafüred (Jász-Nagykun-Szolnok megye), illetve Kisköre, Poroszló, Sarud, Tiszanána és Újlőrincfalva (Heves megye) közigazgatási területeit érintve több fizikai blokkban található.

A fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének

feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszereit tartalmazza.

Agrár- környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálós hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálós hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyepterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A jelenlegi agrártámogatási rendszer további jelentős korrekcióra szoruló hiányossága, hogy nem ösztönzi a természetvédelmi szempontból fontos gazdálkodói beavatkozásokat a nem hasznosított mezőgazdasági területeken. Egyúttal nem is teszi érdekeltté a gazdálkodót abban, hogy azok a nem hasznosított mezőgazdasági területek, amelyek éppen a hasznosítás hiánya miatt őriznek értékes közösségi jelentőségű élőhelytípusokat, fajokat - megfelelő (vagy jobb illetve nagyobb) állapotban és kiterjedésben fennmaradjanak.

A Tisza-tó fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Tisza-tó Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásai jelenleg kötelező érvénnyel, 5-10% között határozzák meg a kaszálással hasznosított gyepek esetében a kaszátlanul hagyandó terület nagyságát. Javasolható a jelenlegi szabályozás módosításával a kaszátlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározása.
- A Natura 2000 erdőterületeken egyes intenzíven terjedő tájidegen fajoknak az erdővel szomszédos gyepterületekre való terjedésének megakadályozását szolgáló eszközök.
- Fontos szerepe lenne a térség természetvédelme szempontjából egy, a természeti érték-központú agrár-kompenzációs rendszer kialakításának, hatályba lépésének.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes

területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési-élőhelyrekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Tisza-tó Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- Az elnádásodott, elgyomosodott lápi-lápréti területek kíméletes gyepgazdálkodásra alkalmas állapotba („lápkaszáló”) való alakítását szolgáló eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon (gyümölcsösökön) a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon (gyümölcsösökön) a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyeppé, vizes élőhellyé alakítását, erdősítését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók (gyümölcsösök) és a mellettük található természetközeli élőhelyek (gyepek, mocsarak, lápok) határán védőszegély kialakítását szolgáló eszközök.
- Natura 2000 területeken becserjésedett gyepeken a füves élőhely visszaállítását ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 gyepterületeken a legeléstől kímélt területrészek kialakítását ösztönző eszközök.
- Gépbeszerzés támogatása speciális kezelést igénylő, időszakosan vizes élőhelyek kaszálásához, szárzúzásához Natura 2000 területen.
- Magas vadkár kockázatú Natura 2000 területeken kerítés létesítésének támogatása.
- A Natura 2000 területen található erdők szerkezetátalakítását ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 gyepterületeken a tájidegen fafajú fasorok, delelő fák, facsoportok őshonos fafajúvá alakítását szolgáló eszközök.
- A Natura 2000 gye- és egyéb fátlan területeken az intenzíven terjedő fásszárúak nagyobb állományainak felszámolását szolgáló eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem jellemzően azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak intenzív jellegű gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv elfogadtatása a tervezési területen illetékes érintettekkel elengedhetetlenül fontos, ezért a tervkészítés során folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés történik a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen **interjúk** készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzatokkal (Abádszalók, Ároktő, Egyek, Kisköre, Négyes, Poroszló, Sarud, Tiszabábolna, Tiszabura, Tiszacsege, Tiszaderzs, Tiszadorogma, Tiszafüred, Tiszanána, Tiszaszőlős, Tiszavalk, Újlőrincfalva).
2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változata folyamatosan elérhető volt a projekt **honlapján** (<http://natura2000.nimfea.hu/20003.htm>).
3. A tervkészítés egyeztetési fóruma előtt telefonos, postai és e-mailes **kapcsolatfelvétel** történt a fent említett címzettekén kívül a falugazdászokkal, a gazdálkodókkal, a vadásztársaságokkal, a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság), a területileg illetékes zöldhatósággal (Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség, Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség, Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség), a területileg illetékes vízügyi igazgatósággal (Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság, Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság) és a működési terület szerint érintett erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei, a Heves megyei, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága). A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül vagy postai úton jutott el az érintettekhez.
4. Az önkormányzatok képviselői személyes és e-mail-es megkeresés után **kifüggesztették** a terv előzetes változatát.

A fenntartási terv első változatának megvitatása:

1. **Fórum** (2014. augusztus 18., Kisköre, résztvevők száma: 5 fő; 2014. augusztus 18., Poroszló, résztvevők száma: 6 fő, 2014. augusztus 18., Tiszafüred, résztvevők száma: 11 fő és 2014. augusztus 19., Abádszalók, résztvevők száma: 6 fő): a terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján négy fórum megtartása volt indokolt.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nemcsak javul a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot tükröz), de növekedik a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak az érintett települések vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadásztársaságok, a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a

falugazdászok, a zöldhatóságok, a vízügyi igazgatóságok és az erdészeti igazgatóságok képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv végső változatába. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

2. **Terepbejárás** (2014. augusztus 18., résztvevők száma: 2 fő): a falufórum után a kjTT természetvédelmi őre által vezetett a terepbejárásra volt lehetőség, amely során minden esetben személyesen meg lehetett tekinteni, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület jegyzőkönyv vezetése mellett a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt **honlapján**, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20003.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kjTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Tisza-tó Natura 2000 területtel érintett települések (Abádszalók, Ároktő, Egyek, Kisköre, Négyes, Poroszló, Sarud, Tiszabábolna, Tiszabura, Tiszacsege, Tiszaderzs, Tiszadorogma, Tiszafüred, Tiszanána, Tiszaszőlős, Tiszavalk, Újlőrincfalva) önkormányzatának képviselői, jelentősebb helyi gazdálkodók (összesen 90),
2. kikötő üzemeltetők (Szabics Kikötő és Szabadidőpart, Albatrosz Kikötő, Kormorán Kikötő) a kjTT területén működő vadásztársaságok (Hubertus Vadásztársaság, Tiszacsege Vadásztársaság, Tiszafüredi Földtulajdonosi Vadásztársaság, Tiszanánai Vadásztársaság) képviselői,
3. a kjTT területén működő horgászszervezetek (Tisza-tavi Horgászegyesületek Szövetsége, Közép-Tisza-vidéki Horgász Egyesületek Szövetsége, Tisza-tavi Sporthorgász Közhasznú Nonprofit Kft.),
4. falugazdászok (összesen 6),
5. társadalmi szervezetek (Tisza Klub Környezet- és Természetvédő Regionális Társadalmi Szervezet, Sarud a Tisza-tóért Egyesület, Poroszló Turizmusáért Egyesület, TISZATÁJ Környezet- és Természetvédelmi Közalapítvány, Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége, Magyar Turizmus Zrt., Magyar Környezetgazdálkodási

és Vidékfejlesztési Társaság, Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége, Fiatal Gazdák Magyarországi Szövetsége),

6. államigazgatási szervek (Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság, Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség, Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség, Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága, Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága)
7. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Igazgatósága, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Jász-Nagykun-Szolnok megyei Igazgatósága, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Heves megyei Igazgatósága
8. Turisztikai létesítmények (Tisza-tavi Ökocentrum)
9. MG Erdő Kft.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A hatósági és területi kezelő szervek levélben meghívást kapnak a falufórumokra és terepbejárásokra, valamint ugyanezen levélben értesítést kapnak a dokumentáció véleményezhetőségéről és a kifüggesztés időpontjáról.

A legfontosabb beérkezett vélemények:

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Helyi gazdálkodók (összesen 90)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, az élőhelykezelést, a hulladékelhelyezést és a vaddisznógyérítést illetően szóltak hozzá. Nehezményezték, hogy a természetvédelmi korlátozások ellehetetlenítik a gazdálkodást. Továbbá jelezték, hogy inváziós faj állománya helyén nem lehet gyept létrehozni, nem lehet fenntartani.	Részt vett a fórumon (2 fő)	nem	a hozzászólások részben nem voltak relevánsak a fenntartási terv szempontjából, a vadkárt pedig a szakértők a jelölő értékekkel kapcsolatosan nem érezték jelentősnek, így nem jelenik meg a veszélyeztető tényezők között. Az idegenhonos állományok esetleges gyeppé való átalakítását a kezelési javaslatok között hagytuk,

					ez egy javaslat, és akár támogatási rendszerbe is illeszthető.
Vadásztársaság (Hubertus Vadásztársaság, Tiszacsege Vadásztársaság, Tiszafüredi Földtulajdonosi Vadásztársaság, Tiszanánai Vadásztársaság)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, fórum részvett (Hubertus Vadásztársaság, Tiszafüredi Földtulajdonosi Vadásztársaság) Véleményük szerint a növekvő turizmus káros a természeti értékekre. A vaddisznót inváziós fajnak tartják, ami ellen hatékonyan fel kellene lépni. Problémának látják a gátrézsű kaszálásának elmaradását. Kérdést fogalmaztak meg a nyári lúd vadászati idényével kapcsolatban	részt vett a fórumon	részben	az észrevételek, kérdések egy része nem releváns a fenntartási terv szempontjából. A töltések kaszálásának szükségessége kezelési javaslatként megjelenik. A vadkárt a szakértők a jelölő értékekkel kapcsolatosan nem érezték jelentősnek, így nem jelenik meg a veszélyeztető tényezők között
Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen A KÖTIVIZIG összesen 16 pontban fogalmazta meg észrevételeit a fenntartási tervvel a kapcsolatban. A veszélyeztető tényezőkkel kapcsolatban kiemelte azokat, melyeket a VIZIG, mint kezelő részéről a jelenlegi gyakorlat alapján nem tart relevánsnak. A kezelési egységekkel kapcsolatban megjelölte és indokolta, hogy melyik kezelési előírás-javaslattal nem ért egyet és javaslatot tett a módosításra. Értékelte a vízgazdálkodást érintő kezelési előírásokat, ill. jelezte az ehhez kapcsolódóan történt jogszabályi változásokat, melyeket javasolt átvezetni a tervben.	igen, fórum, e-mail -	részben	Módosításra és kiegészítésre kerültek a kezelési javaslatok, minden olyan esetben, ahol ez releváns és összeegyeztethető volt a természetvédelmi célkitűzésekkel

		Észrevételeket tett az élőhely-rekonstrukciós és élőhely fejlesztési javaslatokkal kapcsolatban, jelezte, hogy melyekkel ért egyet és a KE-18-as kezelési egységgel kapcsolatban további javaslattal élt. A KE-15-ös kezelési egységgel kapcsolatban jelezte, hogy a javasolt időbeli és térbeli korlátozásokat a fenntartási munkák kivitelezése során igyekezzenek betartani, de előfordulhatnak olyan havária jellegű szituációk, amikor erre nem lesz lehetőség. A tározótérrel kapcsolatban megjegyezte, hogy vízügyi kezelőként a növényzet-nyíltvíz arányt 40-60 % körüli értéken tekinti optimálisnak és ezt növényzetszabályozással igyekszik fenntartani.			
Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	Igen Az ÉMVIZIG jelezte, hogy a „Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben a hivatkozott 21/2006. Korm. Rend. Hatályát veszítette, helyette a 83/2014. Korm. rendeletet kell szerepeltetni. Emellett jelezte, hogy a KE-15 kezelési egység kapcsán meghatározott kezelési előírás-javaslatok, nevezetesen a szivárgó csatornákra vonatkozó kotrás térbeli korlátozására tett javaslat nem összeegyeztethető a vízügyi szakmai szempontokkal.	igen, fórum, e-mail	Irászban	Az észrevételezett jogszabályváltozás átvezetésre került, A KE-15 kezelési egységre vonatkozó nem kötelező érvényű kezelési előírás-javaslatok módosítása nem történt meg.
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés,	Igen, ügyfélként részt vett a tervezésben	fórumon és terepbejárás	igen	ügyfélként a fenntartási terv

	honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről		n megjelentek (jegyzőköny v)		egy részét maga készítette, részt vett a tervezési folyamatban
Tisza-tavi Sporthorgász Közhasznú Nonprofit Kft.	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	Igen, a horgászrenddel, korlátozásokkal kapcsolatosan fogalmazott meg kérdéseket. Jelezte, hogy a kormorán károkozása 100 millió Ft évente	fórum (jegyzőköny v)	nem	a kérdések egy része nem releváns a fenntartási terv szempontjából, ezek nem kerültek bele (pl. lesznek-e horgászati korlátozások? - az gondoljuk, lesznek, vagy fennmaradnak, de ez nem Natura kérdés). A kormorán károkozását a jelölő fajok szempontjából a szakértő nem tartotta jelentősnek, így a veszélyeztető tényezők közé nem került be.
MG Erdő Kft-	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	Igen, sok megjegyzést tettek: egyrészt szükségesnek látják a Natura 2000 hálózatra került területek felülvizsgálatát. Nehezményezték, hogy az árvízi levonulási sávok nem képeznek külön kezelési egységet. Ezeknek a levonulási sávoknak a kezelését csak a levonulás mevalósulása érdekében tartják megfelelőnek. Megállapították, hogy a nemes nyár valójában nem tekinthető tájidegen fajnak, továbbá, hogy a hazai nyarak nem alkalmasak a levonulási sávban való telepítésre. Egyes erdészeti művelési módok (szálaló vágás) kezelési javaslatként való	fórum (jegyzőköny v)	részben	A hozzászólások egy része nem releváns a fenntartási terv szempontjából (pl. a Natura hálózat felülvizsgálata), ezek nem kerültek a tervbe. A nagyvízi mederrel kapcsolatos terv még a megvalósítás fázisában van, jelenleg hivatalos terv nincs. Ettől függetlenül levonulási sávot nem tettünk a kezelési egységek közé,

		megjelenését és a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód megjelenését kifogásolták. Problémának tartják, hogy sok állami területen nincs erdőgazdálkodó.			mert a fenntartási terv szempontjai egészen mások, és ehhez tartottuk magunkat. Az erdészeti kérdésekben kifogásolt előírás-javaslatokhoz magyarázó szöveget szúrtunk be, amely pontosítja az elképzeléseket.
--	--	---	--	--	--